Kultur- och fritidsnämnden
Kultur- och fritidsförvaltningen
Förvaltningsstöd
Marie Stenman, 016-710 27 87

Datum
2022-12-06

Diarienummer
KFN/2022:274

Handlingsnummer
2022:1411

Kultur- och
fritidsnämnden

Jämlik och jämställd tillgång till meningsfull fritid, bland barn och unga i Eskilstuna?

Sammanfattning

I november 2021 presenterade forskargruppen bakom Ung Livsstil rapporten *"Ung livsstil i Eskilstuna – En studie i högstadiet om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser 2019/2020"*. Rapporten är tillsammans med de fördjupningsstudier som också presenteras för Eskilstuna, fullproppad med kunskap om hur unga i högstadiet upplever sin fritid i Eskilstuna. En del av det som presenteras är redan känt, och skapar inga större rubriker, medan annat triggar oss som läsare till fler frågor om hur det egentligen står till med jämlikheten och jämställdheten i tillgången till aktiviteter för barn och unga? Så även kultur och fritidsnämnden som vill veta mer.

Tillsammans med annan vidare forskning, rapporter och uppföljning från verksamheter i Eskilstuna växer en bild fram av att vissa barn och unga verkar ha goda förutsättningar och tillgång till ett brett utbud av både kultur- och fritidsaktiviteter. Det växer också fram en skuggsida till den bilden, där andra barn och unga inte anses ha samma förutsättningar och där utbudet av aktiviteter som passar dem, är mer begränsat.

Den här utredningen skulle särskilt se över hur resurser fördelas och skapar förutsättningar för ett utbud av olika aktiviteter. Frågan om resurser har varit central, men ändå har utredningen ännu inte lyckats få fram svaret huruvida resurserna stödjer en utveckling mot mer jämlikhet och jämställdhet, eller inte. Däremot har utredningen väckt många viktiga frågor om vilka unga som deltar, och inte deltar, vilka aktiviteter som verkar passa vilka unga, och hur utbudet begränsas av sådant som unga själva inte kan påverka, så som socioekonomisk bakgrund, sitt eget och sina föräldrars födelseland och vilken stadsdel de bor i.

Och det finns ett tydligt mönster – de svenskfödda unga, som växer upp med goda ekonomiska resurser, i områden där det bor fler med samma goda förutsättningar – de deltar mer i de aktiviteter som kräver medlemskap i föreningar, som är avgiftsbelagda och som är instrumentella (vilket innebär organiserade som en undervisningssituation med bestämda mål). De unga som inte deltar i föreningsidrotten och avgiftsbelagd kursverksamhet, de deltar i stället mer i olika former av öppen expressiv verksamhet (viket innebär mindre organiserad där deltagarna kan komma och gå som de vill).

Den föreningsdrivna idrotten i Eskilstuna är varken jämlik eller jämställd, med undantag för basketen. Det betyder att resurser som tilldelas idrotten, utan vidare styrning mot mål om just jämlikhet och jämställdhet, kommer att tilldelas vissa grupper av unga. Föreningsidrotten har en stor betydelse i att skapa meningsfull fritid och utgör en viktig plattform, för de unga som deltar. Det samma gäller Kulturskolans kursverksamhet, och så klart även andra utförare som erbjuder unga olika slags instrumentella aktiviteter på sin fritid. Men, för de unga som inte är där, som inte deltar i det utbudet, så behöver det finnas likvärdiga alternativ.

I den här utredningen har den frågan studerats noga – vilka likvärdiga alternativ finns för de barn och unga som deltar i den öppna verksamheten? Och vad är det de säger att de behöver, vill ha och längtar efter för att utbudet ska vara likvärdigt, attraktivt och öppet, för dem?

De är tydliga. Bibliotek. Mötesplatser. Spontanidrott. Och möjligheten till eget skapande, tillsammans med andra. Det är deras lista. Och det är utredningens uppfattning att den öppna verksamheten, där unga kan komma när det passar dem, och där det passar dem, har mycket goda förutsättningar att följa de ungas behov och längtan än mer, där trygga vuxna är med och skapar både trygga rum och aktiviteter för alla som vill delta, på fler platser i Eskilstuna. Det kräver resurser, men det kräver mest av allt prioriteringar.

Det återstår att utreda hur resurserna fördelas och prioriteras, och det kommer att göras, nu med än större medvetenhet om hur olika unga deltar i olika aktiviteter på olika platser, och vilka värden det skapar. Vi på kultur- och fritidsförvaltningen ber om att få återkomma. Till dess önskar vi trevlig läsning!

Jämlik och jämställd tillgång till meningsfull fritid, bland barn och unga i Eskilstuna?

I november 2021 presenterades forskningsstudien *"Ung livsstil i Eskilstuna – En studie i högstadiet om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser 2019/2020"*. Rapporten ger, tillsammans med de fördjupande studier som också presenteras för Eskilstuna, omfattande kunskap om hur unga i Eskilstuna använder och tar del av de verksamheter som kultur- och fritidsnämnden (KFN) i Eskilstuna kommun erbjuder och stödjer. Det finns många glädjeämnen i rapporten som visar att unga i Eskilstuna i stor utsträckning tar del av både kommunens egna verksamheter och det som föreningslivet erbjuder med stöd från kommunen.

Men, rapporten visar också att de överenskomna mål som finns för jämställdhet och jämlikhet avseende tillgången till dessa aktiviteter inte nås. Rapporten visar på skillnader mellan flickors och pojkars levnadsvillkor samt skillnader mellan hur unga med olika samhällsställning och bakgrund deltar i kommunens kultur- respektive fritidssatsningar. Det betyder att barn och unga i Eskilstuna i dagsläget inte kan sägas ha jämställd och jämlik tillgång till berikande kultur och fritid.

Eftersom utgångspunkten för verksamheten är att alla barn och unga ska kunna ta del av Eskilstunas rika kultur- och fritidsliv på lika villkor, så behövde en utredning göras för att skapa ytterligare förståelse för det faktum att Eskilstunas barn och unga i dagsläget inte kan delta på jämlika och jämställda villkor, samt hur KFN kan ändra på det för att öka den måluppfyllelsen.

I augusti 2022 beslutade därför KFN om en utredning, med uppdrag att:
"*Kultur- och fritidsnämnden ger kultur- och fritidsförvaltningen i uppdrag att utreda hur nämndens resurser fördelas mellan olika kultur- och fritidsaktiviteter för grupper av barn och unga i Eskilstuna, samt ta fram en modell inför beslut som ytterligare främjar jämställd och jämlik tillgång till dessa kultur- och fritidsaktiviteter."*

För att strukturera uppdraget behöver några kärnfrågor ställas och redas ut.

- Jämlik och jämställd tillgång, vad betyder det?
- Vad menar vi med kultur- och fritidsaktiviteter?
- Vilka är grupper av barn och unga i Eskilstuna?

Den avslutade delen, en modell inför beslut som främjar jämlik och jämställd tillgång är helt avhängig att vi först tar reda på mer om vad vi menar med de ovanstående

frågorna. Och att vi förstår mer om i vilken utsträckning och på vilket sätt som de resurser som satsas på olika aktiviteter idag, främjar jämlikhet och jämställdhet.

Ung Livsstil i Eskilstuna

Ung Livsstil är en forskningsgrupp i Sverige som genomför studier kring resursutnyttjande och effekter av offentligt driven eller understödd verksamhet på fritidsfältet. Studier om ungdomars levnadsvillkor och preferenser i högstadiet Eskilstuna har genomförts tillsammans med forskningsgruppen Ung livsstil 1985, 1993 och 2019/20. Ung livsstil är idag ett samarbetsprojekt mellan Eskilstuna kommun och 18 andra kommuner. Det är av vikt att skilja på Ung Livsstil som sammanhang och Ung Livsstil i Eskilstuna som konkreta forskningsresultat för 2019/20. När den här rapporten hänvisar till Ung Livsstil, så avses Ung Livsstil i Eskilstuna, 2019/20[1].

Det är också viktigt att genomgående påminna sig om att Ung Livsstil är en forskningsstudie bland unga i högstadiet. Därför speglar resultaten därifrån inte barn och unga generellt i Eskilstuna, utan just den åldersgruppen.

Jämlikhet som begrepp

Jämlikhet är ett mångtydigt begrepp som kan definieras och preciseras på olika sätt. Övergripande refererar det till principen om alla individers lika värde, men därefter återstår att ange i vilka avseenden och på vilka sätt denna princip ska följas. Det gör det även till ett omstritt begrepp utan entydig definition.

Enligt rapporten *”Idrotten och (o)jämlikheten – I medlemmarnas eller samhällets intresse?”*[2], kan jämlikhet ses som ett utfall, alltså som att avståndet mellan olika socioekonomiska grupper i någon specifik fråga, anger graden av jämlikhet. Det skulle i det här fallet i så fall handla om vem som gör vad, och hur det speglar olika gruppers deltagande.

Ett annat perspektiv, enligt samma rapport, är att se på jämlikhet som möjligheter och då handlar jämlikhet i stället om individers lika förutsättningar eller rättigheter att forma sina egna självvalda liv, fritt från hur det skapar ett visst utfall. Det betyder alltså att i den utsträckning som alla individer givits lika möjligheter att utnyttja sin kapacitet och ambitionsnivå, så anger det graden av jämlikhet. I så fall handlar jämlikheten inte om vilka som faktiskt deltar i olika aktiviteter, som i den första beskrivningen, utan i vilken utsträckning alla ges lika förutsättningar att delta.

Jämlikhet är dessutom ett relativt begrepp – det refererar till individers förutsättningar i förhållande till andra individer. Det skulle kunna betyda att om alla individer ges lika bra, eller lika dåliga, förutsättningar så kan resultatet ändå framstå som jämlikt eftersom det är lika för alla. Ett exempel på det är att Ung Livsstil i Eskilstuna visar att i gruppen som inte deltar i aktiviteterna som erbjuds, så finns flickor och pojkar representerade i samma uträckning, och det kan anses bidra till målen om jämställd tillgång eftersom det slår lika över grupperna. Men, om ambitionen är en annan, alltså

[1] Blomdahl och Elofsson - *Ung livsstil i Eskilstuna - En studie i högstadiet om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser 2019/2020.*

[2] Centrum för idrottsforskning - *Idrotten och (o)jämlikheten – I medlemmarnas eller samhällets intresse?* (2019:2)

att alla barn och unga ska ha lika förutsättningar att faktiskt kunna delta, så kan ju ett sådant resonemang kännas främmande. I frågan om jämlikhet blir det därför av stor vikt att definiera vad som är målsättningen för det som ska gälla alla, alla som jämlikt.

I ett annat avsnitt i samma rapport, anges ytterligare ett sätt att se på jämlikhet, nämligen att i stället beskriva vad som präglar en situation när dess motsats råder. Ojämlikhet kan ses som ett tillstånd där människor har olika tillgång till ett visst samhälleligt värde eller service. Och eftersom jämlikhet är ett så mångfasetterat begrepp, så kan ojämlikhet bli ett alternativt sätt att prata om de lika och olika villkor som gäller för individer och grupper av människor.

Att ha jämlikhet som mål, är kanske just ett mål snarare än ett mått. Jämlikhet är omfattande och komplext, och det gör det svårt att definiera något som jämlikt. Därför kan det vara framkomligt, även om det också kan vara både utmanande och obekvämt, att fundera på vilka ojämlikheter vi kan stå ut med. Vi vet att det vi gör idag inte är tillräckligt jämlikt, och om vi kanske inte ens tror att vi kan erbjuda alla samma tillgång eller nå ett utfall där alla har deltagit i samma utsträckning, så kanske vi kan fundera på vilka ojämlikheter som finns, och hur vi kan påverka dem utefter hur de påverkar barn och unga i Eskilstuna. I så fall blir det viktigare att prata om vad som bekämpar ojämlikheten snarare än att försöka nå jämlikhet.

Styrningen av Eskilstunas kultur- och fritidsaktiviteter – mot jämlik tillgång?

Att jämlikhet inte är entydigt återspeglas i målstyrningen som återfinns i styrande dokumenten som gäller i Eskilstuna. Det anges i huvudsak som ett värdeord snarare än ett konkret nåbart mål. I det idrottspolitiska programmet[3] som just nu bereds för beslut, anges jämlikhet i sammanhanget: *Ett levande idrottsliv där människor upplever engagemang och gemenskap har en positiv påverkan på tillit, jämlikhet och trygghet i samhället.*

I det kulturpolitiska programmet[4], också det för beslut, står liknande: *Att lokaler och scener för kultur är tillgängliga för olika grupper oavsett ålder eller eventuell funktionsnedsättning är en grundläggande förutsättning för att uppnå jämställdhet och jämlikhet.* Inom kulturpolitiken används även jämlikhetsbegreppet i sammanhanget: *”ett jämlikt samhälle där alla invånare har möjlighet att påverka den gemensamma miljön.”*

Jämställdhet som begrepp

Jämställdhet är väl definierat på internationell, nationell och lokal nivå. I rapporten *”Resurser, representation och ”riktig” idrott - Om jämställdhet inom idrotten”*[5], skriver Gertrud Åström ett avsnitt om ojämställdhetens maktordning. I det definierar Åström att jämställdhet är ett normativt begrepp som avgränsas till förhållandet mellan flickor och pojkar, kvinnor och män.

---

[3] Eskilstuna kommun - *Idrottspolitiskt program, KFN/2022:36*
[4] Eskilstuna kommun - *Kulturpolitiskt program, KFN/2022:35*
[5] Centrum för idrottsforskning - *Resurser, representation och ”riktig” idrott - Om jämställdhet inom idrotten* (2018)

Åström menar att för det första är det av stor vikt att förstå att jämställdhet och jämlikhet inte är synonymer. Enklast uttryckt är jämställdhet detsamma som jämlikhet mellan kvinnor och män. Åström skriver vidare att jämställdhetsarbetet strävar efter att skapa ett samhälle som fungerar likvärdigt och bra för flickor och pojkar, kvinnor och män. Arbetet syftar till att motverka och förändra traditioner, ordningar och rutiner som bär och återskapar ojämställdhet.

I Eskilstunas *"Plan för jämställdhet 2018-2024"*[6] definieras jämlikhet som rättvisa förhållanden mellan alla individer och grupper i samhället och utgår från de mänskliga rättigheterna och alla människors lika värde. Jämställdhet betyder då specifikt jämlikhet mellan könen, och definieras som att kvinnor och män ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom livets alla områden.

Styrningen av Eskilstunas kultur- och fritidsaktiviteter – mot jämställd tillgång?

I jämställdhetsplanen anges vidare jämställdhetsmålen för kommunens verksamheter, service och tjänster men också för hur samverkan med andra ska bidra till att de nationella målen för jämställdhet nås. I den här utredningen blir jämställdhetsplanens mål 3 - *Eskilstuna kommuns resurser ska fördelas jämställt* - av särskilt stor vikt.

Jämställdhet är också mer frekvent beskrivet i både de idrottspolitiska och kulturpolitiska programmen, även om skrivningarna ofta är mer strategiska i brödtext än konkreta uppföljbara mål för styrning. I det idrottspolitiska programmet anges som utgångspunkt att: *Idrotten stärker, utvecklar och skapar förutsättningar för integration, mångfald, jämställdhet och social verksamhet.* Det finns två konkreta mål som ska styra mot jämställdhet och de anges som:

- *"Idrottens roll för att utveckla och skapa förutsättningar för integration, mångfald, jämställdhet och social verksamhet är stark."*
- *"Villkor och kriterier för bidrag och sponsring är tydliga, jämställda och transparenta och nya stöd och samverkansformer utvecklas vid behov."*

I det kulturpolitiska programmet är den direkta målstyrningen mot jämställdhet relativt fåordig. Det står att: *"Eskilstuna påverkas av globala trender som värderingsförändring med ökat fokus på jämställdhet och mångfald samt teknikutveckling med ökad digitalisering."* Samma mening som beskriver jämlikhet, innehåller också jämställdhet: *"Att lokaler och scener för kultur är tillgängliga för olika grupper oavsett ålder eller eventuell funktionsnedsättning är en grundläggande förutsättning för att uppnå jämställdhet och jämlikhet."*

Det kulturpolitiska programmet innehåller samma mål för jämställdhet som det idrottspolitiska programmet, nämligen:

- *"Villkor och kriterier för bidrag och sponsring är tydliga, jämställda och transparenta och nya stöd och samverkansformer utvecklas vid behov."*

[6] Eskilstuna kommun - *Plan för jämställdhet 2018-2024*

I policy för Eskilstuna kommunkoncerns stöd till föreningslivet saknas direkt målstyrning mot jämlikhetsmål. Som generellt värde för stöd till föreningar anges: *”Verksamheter som får föreningsbidrag ska främja jämställdhet och mångfald samt motverka alkohol, droger, dopning, trakasserier och våld.*”[7]

Det anges också som generell riktlinje att: *”Det samlade stödet ska främja jämställdhet, integration, folkhälsa, delaktighet och stödja en hållbar utveckling. Resurserna ska fördelas likvärdigt mellan flickor och pojkar, kvinnor och män*”.

I riktlinjerna för Eskilstunas stöd till föreningslivet anges jämställdhet som ett av flera kriterier när ansökningar om bidrag ska prioriteras. Som prioriteringsgrunder för olika former av bidrag anges:

- *Om insatserna stödjer jämställdhet och mångfald eller motverkar diskriminering. (stimulansbidrag)*
- *Förväntat antal deltagare respektive publik, och vilka man når ut till, exempelvis ur ett jämställdhetsperspektiv. (arrangemangsbidrag)*
- *Jämställdhets- och mångfaldsskapande åtgärder. (investeringsbidrag)*[8]

Kultur- och fritidsaktiviteter i Eskilstuna kommun

I Kultur- och fritidsnämndens (KFNs) verksamhetsplan för 2022[9] står att: *”Kultur- och fritidsnämndens verksamhet ska vara tillgänglig och öppen för att möjliggöra en meningsfull fritid för barn och unga. Detta sker genom egen verksamhet men också i samverkan med organisationer i civilsamhället. Verksamheten ska erbjuda ett brett utbud av programverksamhet och möjlighet till eget skapade samt arbeta för ett mer jämställt deltagande.”*

I den här utredningen studeras hur resurserna fördelas mellan verksamhetens olika kultur- och fritidsaktiviteter. För att tydliggöra vad det är som avses, har aktiviteterna delats upp i idrott, kultur, fritid och friluftsliv. De presenteras här mycket kort, för att sedan fördjupas.

Utbudet som utgörs av **idrottsaktiviteter** är i första hand föreningsdriven idrott. Stödet till idrotten sker i form av att kommunen tillhandahåller hallar och lokaler för föreningarna att hyra och disponera. En del av det stödet handlar om de ekonomiska subventioner som föreningarna får i samband med hyran, de betalar alltså inte den faktiska kostnaden för hallen eller lokalen. Dessutom består stödet i föreningsstöden av kontanta bidrag i olika former som föreningarna ansöker om från kommunen.

Kulturaktiviteter för barn och unga består bland annat av kulturskola, bibliotek, museiverksamhet och olika scener. Inom kulturaktiviteterna finns också Balsta och Verkstaden som är verksamheter där barn och unga kan utforska olika former av kreativa uttryck. Kulturaktiviteter arrangeras av olika verksamheter, både kommunala och av kulturföreningar eller med andra arrangörer i samverkan. Förutom de egna

[7] Eskilstuna kommun - *Policy för Eskilstuna kommunkoncerns stöd till föreningslivet (KSKF/2021:326)*
[8] Eskilstuna kommun - *Riktlinjer för Eskilstuna kommunkoncerns stöd till föreningslivet (KSKF/2021:327)*
[9] Eskilstuna kommun - *Kultur och fritidsnämndens verksamhetsplan 2022*

verksamheterna som förvaltningen erbjuder barn och unga, så fördelas stöd till kulturutövare, kulturföreningar, Studieförbund och intresseföreningar. Här är det av vikt att skilja på det som här ses som kulturaktiviteter, och det som Ung Livsstil följer upp deltagandet i, som i stället utgörs av de av Eskilstuna definierade större satsningarna på kultur. Mer om det här i avsnittet för kultur.

Fritidsaktiviteter för barn och unga utgörs främst av fritidsgårdar och mötesplatser runt om i kommunen. På ungdomsgårdarna möts unga mellan 12 – 20 år, och på mötesplatserna är åldersspannet fritt, för både barn, unga, vuxna och äldre. Fritidsaktiviteterna utgörs också av lovaktiviteter med olika utförare, som får särskilda stöd för att erbjuda barn och unga olika aktiviteter under skolloven. Fritidsgårdarna har också möjlighet att stödja enskilda ungdomsdrivna aktiviteter genom en ungdomspott där unga kan söka om stöd för att arrangera egna aktiviteter.

Friluftsliv och spontanidrott utgörs egentligen inte av aktiviteter utan snarare av möjligheter till aktiviteter. Det som erbjuds är friluftsområden med motions- och elljusspår, hallar, anläggningar och planer för olika typer av spontana eller planerade, organiserade eller fria, aktiviteter. Platser för friluftsaktiviteter består både av öppna och avgiftsfria platser så som motionsspår, utomhusbad och bollplaner, och avgiftsbelagda rackethallar samt ridanläggningar. Eskilstuna erbjuder också flertalet utomhusgym samt spontanidrottsplatser.

Instrumentell respektive öppen verksamhet

För att ytterligare förstå vad som erbjuds i form av aktiviteter skiljer vi mellan så kallade instrumentella verksamheter och öppna expressiva verksamheter.

Utmärkande för **instrumentella aktiviteter**[10] är att de är organiserade, att deltagarna måste underordna sig bestämda och klart uttalade mål, att de är strukturerade samt att aktiviteten är organiserad som en undervisningssituation. Till instrumentella aktiviteter hör föreningar och kulturskola.

Utmärkande för en **öppen (expressiv) fritidsaktivitet** är bland annat att deltagarna kan komma och gå som de vill, välja kortsiktiga mål samt bestämma vad de vill göra. Till expressiva aktiviteter för vi fritidsgård, bibliotek, idrottsplatser för spontanidrott och simhall.

I rapporten Ung Livsstil så framträder vikten av den här gränsdragningen eftersom de aktiviteter som är öppna också innehåller det som är avgiftsfritt. Allt öppet är inte avgiftsfritt, men det som är avgiftsfritt, är också öppet.

Aktivitet eller meningsfull fritid?

Utredningen vill också i lyfta att begreppet ”aktivitet” kan röra till det i fråga om vem som gör vad. Den som deltar i instrumentell verksamhet, till exempel lär sig spela piano eller tränar fotboll kan säkert lätt se att hen deltar i en aktivitet. Men att bada vid

[10] Blomdahl m fl. *Ung livsstil Malmö. En studie om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser i åldersgruppen 10–19 år.*

ett utomhusbad, att läsa läxor i biblioteket eller att spela biljard på fritidsgården är kanske inte lika lätt att sortera in som att en deltar i en aktivitet.

Utredningen menar också att aktivitetsbegreppet kan röra till det även för beslutsfattare eftersom det kan leda till att olika barn och ungas aktiviteter värderas olika, beroende på dess innehåll och grad av ”aktivering”. För att förstå ungas behov och likvärdiga rätt att delta, så kan det vara mer hjälpsamt att tänka på ungas lika rätt till meningsfull fritid, och på så sätt inte värdera vad unga väljer att se som meningsfullt.

Grupper av barn och unga

Den tredje och sista frågan som behöver förstås i uppdragets utformning är den om vilka grupper av barn och unga är, i Eskilstuna.

Till att börja med behöver vi påminna oss igen, om att Ung Livsstil är en studie som avser unga i högstadiet. Det betyder att resultaten från den studien inte kan sägas gälla alla barn och unga i Eskilstuna, utan just de unga som går i årskurs 7, 8 eller 9 i Eskilstuna.

I Ung Livsstil[11] redovisas att tidigare forskning visat att kön är en av de viktigaste variablerna när resursutnyttjande på fritidsområdet och önskemål om vad kommunerna ska satsa på undersöks. Det kompletteras i den studien med flertalet andra mått på jämlikhet. I analyserna framstår samhällsställning (socioekonomisk bakgrund), svensk respektive utländsk bakgrund samt boende i olika kommundelar som det som spelar störst roll för jämlikheten i Eskilstuna.

I den här utredningen kommer jämlikheten att fokusera på resultateten som Ung Livsstil anger för kön, socioekonomisk bakgrund samt svensk respektive utländsk bakgrund.

Angelägenheten för ökad jämlikhet och jämställdhet i Eskilstuna

Som bakgrund är det relevant att se hur olika jämlikhetmått fördelar sig i Eskilstuna. I Ung Livsstil fördelas de unga som deltar i den undersökningen så här:

- Gällande socioekonomisk bakgrund så fördelar det sig så att 32% av de unga tillhör de två högsta grupperna med goda resurser. Den största gruppen är grupp 3, som utgör 45%. De unga i högstadiet som lever med mer eller mindre knappa ekonomiska resurser utgör 23%.

Även andra undersökningar visar på att Eskilstuna har en stor andel av sin befolkning som lever med knappa ekonomiska resurser.

- Enligt Folkhälsomyndighetens studier om ekonomisk standard[12], så lever ungefär 20% av barnen i Sverige i låg ekonomisk standard. I Sörmland är siffran 26% och i Eskilstuna 31%.

---

[11] Blomdahl och Elofsson - *Ung livsstil i Eskilstuna - En studie i högstadiet om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser 2019/2020*.

[12] Folkhälsomyndigheten - *Låg ekonomisk standard, barn [Internet]. Stockholm: Folkhälsomyndigheten; 2022 (citerad 2022-11-15) Hämtad från: https://www.folkhalsomyndigheten.se/fu-ekonomisk-utsatthet-barn*

- I Rädda Barnens årsrapport om Barnfattigdomen i Sverige[13], anges att 17% av barn 0-17 år lever och växer upp i hushåll med låg inkomststandard och/eller försörjningsstöd, vilket gör dem ekonomiskt utsatta. 13 kommuner i Sverige har högre siffror än Eskilstuna, vilket gör att andelen ekonomiskt utsatta barn i Eskilstuna kan anses vara mycket hög.

Att ha utländsk bakgrund ökar sårbarheten av att leva under ekonomiskt knappa förhållanden. Fyra av fem barn i ekonomisk utsatthet i Sverige är antingen utrikesfödda eller har åtminstone en utrikesfödd förälder. I Ung Livsstil är ungefär 50% av de unga i Eskilstuna svenskfödda, med svenskfödda föräldrar. 28% har en eller båda föräldrarna födda utomlands och 22 % är både själva och har båda föräldrarna födda utomlands.

Ung Livsstil skapar en rangordning efter att samtliga bakgrundsvariabler vägts samman. Det gör Eskilstuna, tillsammans med Malmö, till den kommun med högst andel ungdomar som har en låg socioekonomisk bakgrund, där medianinkomsten är lägst och där högst andel ungdomar har utländsk bakgrund.[14]

Ung Livsstil är en central utgångspunkt och datakälla till analysen i den här utredningen och den anger viktiga resultat som avser unga på högstadiet. Det betyder att det finns barn som är yngre och unga som är äldre och som kan ha andra behov. Åldersmässig gränsdragning mellan barn och unga är inte heller tydlig i utredningen eller analysen, och kräver mer utredning om olika åldersgrupper ska framträda mer.

KFN har varit tydliga i uppdragsdiskussionerna att frågor om unga HBTQI-personers och unga med funktionsvariationers förutsättningar att delta i kultur- och fritidsaktiviteter ska ingå. Det är inte tydligt på vilket sätt, men det står klart i målskrivningarna att det som gäller, ska gälla alla. Och då är det av särskild vikt att veta hur de som vi vet riskerar att inte ingå i gruppen alla, upplever sin tillgång till aktiviteter.

Utredningen tar utgångspunkt i måluppfyllelsen för jämlikhet och jämställdhet i Ung Livsstil

Ung Livsstil konstaterar att målet om jämställdhet kan anses vara uppfyllt, med undantag av deltagande i KFNs kultursatsningar där flickor i Eskilstuna deltar i större utsträckning än pojkar. Det samma gäller gruppen som inte deltar i aktiviteter, det är ungefär lika många flickor som pojkar som inte deltar. På den nivån kan vi säga att jämställdheten är nådd.

Ung Livsstil konstaterar också att målen för jämlikhet inte är nås, resultaten är:

- Målet om jämlikhet utifrån ålder är inte uppnått. Ju äldre de unga blir, även inom högstadiet, desto mindre deltar de i de flesta aktiviteter och deras hälsa och livskvalitet sjunker.

---

[13] Rädda Barnen – *Barnfattigdom i Sverige - Årsrapport 2021*.

[14] Blomdahl och Elofsson - *Ung livsstil i Eskilstuna - En studie i högstadiet om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser 2019/2020*.

- Målet om jämlikhet utifrån samhällsställning är inte uppnått. Barn och ungdomar i de lägre socioekonomiska grupperna deltar mindre i samtliga idrotts- kultur- och fritidsverksamheter. Ungdomar från lägre socioekonomiska grupper är också underrepresenterade i idrottsförening och när det gäller fysisk aktivitet.
- De i lägre socioekonomiska grupperna är däremot inte underrepresenterade när det gäller satsningar på kultur. De nyttjar satsningarna på kultur i betydligt större utsträckning än ungdomar i de högre socioekonomiska grupperna. Ungdomar i de lägre socioekonomiska grupperna besöker också bibliotek och fritidsgårdar i större utsträckning än de i högre socioekonomiska grupper.
- Målet om jämlikhet utifrån svensk och utländsk bakgrund är inte uppfyllt. De med utländsk bakgrund är mer frånvarande än de med svensk bakgrund i samtliga aktiviteter.
- Flickor med utländsk bakgrund deltar mindre i satsningar på fritid än flickor med svensk bakgrund, medan pojkar med utländsk respektive svensk bakgrund deltar i ungefär samma utsträckning. De med utländsk bakgrund är dock i mindre utsträckning med i idrottsförening än de med svensk bakgrund. Minst med i idrottsförening är flickor som liksom sina föräldrar är födda utomlands.
- De med utländsk bakgrund är däremot överrepresenterade när det gäller att besöka bibliotek, fritidsgård och simhall. De med utländsk bakgrund är alltså överrepresenterade i öppna verksamheter.[15]

Den här utredningen avser att fördjupa förståelsen för hur jämställdheten, som visar sig vara lägre när fler datakällor läggs till analysen, och den konstaterade ojämlikheten syns i de olika verksamheter som KFN själva står för eller som erhåller stöd. Utredningen kommer att granska de idrottsaktiviteter, kulturaktiviteter, fritidsaktiviteter samt möjligheter till friluftsliv som erbjuds, satsas på samt ges olika former av stöd, för att se om det finns mönster.

Vilka aktiviteter är det som premieras i satsningar, stöd och resurser? Vilka unga är det som får del av de resurserna genom att de deltar i de aktiviteter som får stöd? Och vilka är det som inte får del av resurserna, på lika villkor? Och till sist, vilka satsningar skulle ge fler av de unga som idag inte ges tillgång till aktiviteter på lika villkor, bättre och mindre ojämlika villkor?

Unga med funktionsvariation

I Ung Livsstil ingår inte erfarenheterna från unga med funktionsvariation. Undersökningen är genomförd på högstadieskolor i Eskilstuna och så klart är unga med olika funktionvariationer med i den gruppen, även om deras resultat inte särskilt lyfts ut och analyseras. Det är en brist i den annars så omfattande kunskapen som Ung Livsstil innebär, och den behöver kompletteras för att ge en mer komplett bild av alla ungas möjligheter att delta i kultur- och fritidsaktiviteter.

---

[15] Blomdahl och Elofsson - *Ung livsstil i Eskilstuna - En studie i högstadiet om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser 2019/2020*.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) lyfter i sin kartläggning *"Ungas rätt till en meningsfull fritid – tillgång, trygghet och hinder"*[16] att de flesta barn och unga uppger att de har god tillgång till fritidsaktiviteter. Men, det framgår att de grupper som har sämre tillgång än andra är utrikesfödda unga, unga kvinnor, unga med funktionsnedsättning och unga HBTQI-personer.

I rapporten skriver MUCF att unga med funktionvariation uppger i större utsträckning att de avstått aktiviteter på grund av att aktiviteten inte varit anpassad eller tillgänglig. De upplever däremot i mindre utsträckning än andra unga, hinder för sin fritid i form av att de inte haft tid på grund av skola eller arbete. Tidigare studier av MUCF har visat att en större andel bland unga med funktionsnedsättning upplever att de har så mycket fritid att de inte vet vad de ska göra av den.

Unga HBTQI-personer

Inte heller unga HBTQI-personers särskilda erfarenheter av tillgång till kultur- och fritidsaktiviteter ingår i Ung Livsstil. Och precis som med funktionvariation, så ingår så klart unga HBTQI-personer i undersökningen men deras resultat har inte särskilt lyfts ut och analyseras. Det gör också att det saknas viktig kunskap i Ung Livsstil, men som finns i andra källor.

I MUCFs rapport framgår också att bland unga HBTQI-personer är andelen som uppger att de har goda möjligheter att delta i fritidsaktiviteter, lägre. Av de hinder som MUCFs studie frågar om, så upplever unga HBTQI-personer samtliga hinder i större omfattning är unga CIS-personer.

Olika former av dåligt bemötande

Som anledning till att de avstått från någon fritidsaktivitet anger unga med funktionvariation främst rädsla för att bli dåligt bemött, som skäl. Den anledningen är särskilt stor, nästan var tredje ung med funktionvariation har avstått från en fritidsaktivitet av denna anledning jämfört med 11% bland andra unga. Andelen är även stor bland unga HBTQI-personer. Nästan var fjärde ung HBTQI-person (23%) uppger att de någon gång från avstått en fritidsaktivitet av denna anledning. Det innebär att andelen är nästan dubbelt så stor än bland andra unga där 12% uppger att de avstått.

MUCFs undersökning frågar också unga om orsaken till rädslan för dåligt bemötande. Den vanligaste orsaken är annat, vilket betyder att vi inte vet. Men den näst vanligaste orsaken till att unga är rädda för att bli dåligt behandlade är på grund av utseende, vilket 44% uppger. Var femte ung uppger att de är rädda att bli dåligt bemötta på grund av sitt kön, och 14% är rädda på grund av utländsk bakgrund eller ålder.

[16] MUCF - *Ungas rätt till en meningsfull fritid – tillgång, trygghet och hinder.* (2020)

Tillgänglighet

Eskilstuna kommun genomförde en kartläggning 2019[17] där tillgången på kultur- och fritidsaktiviteter för personer med funktionvariationer studerades. I kartläggningen framgår att anledningarna till att unga med funktionvariation inte deltar i de aktiviteter de önskar, är det främst att det är för dyrt, att de inte har de ekonomiska förutsättningarna. Brist på förälder, ledsagare, kontaktperson är också avgörande, precis som tidsbrist är andra anledningar. Det finns också barn och unga med funktionvariation som anger att deras föräldrar inte tillåter eller prioriterar barnets fritidsintresse.

[17] Eskilstuna kommun - *Slutrapport för Berikande kultur och fritid som friskfaktor uppdrag till KFF, VOF, BUF* (2019)

Vad vet vi om jämlikhet och jämställdhet inom idrotten?

Barn och ungas idrottande, och hur idrottandet påverkas av kön och bakgrund är väl studerat. Därför vet vi en hel del om vilka barn och unga som deltar i vilka typer av idrotter, samt vilka som inte idrottar alls.

Ett återkommande tema i de rapporter och den statistik som CIF (Centrum för idrottsforskning) publicerar, är att ungas idrottande följer tydliga socioekonomiska mönster. Ett mönster som tydligt framgår är att ungas föreningsidrottande är högt i kommuner med låg andel ekonomiskt utsatta familjer för att därefter minska i takt med att andelen ekonomiskt utsatta ökar.

Det mönstret förstärks i de undersökningar som görs av ungas levnadsförhållanden där det tydligt framgår ett starkt samband mellan idrottsdeltagande och social position. I CIFs studier framgår att idrottens tillgänglighet samvarierar med människors socioekonomiska position. Det innebär att:

- barn till föräldrar med eftergymnasial utbildning idrottar i större utsträckning än barn till föräldrar med endast gymnasieutbildning.
- barn med sammanboende föräldrar idrottar mer än barn till ensamstående.
- barn i storstäder och förortskommuner idrottar mer än barn boende på landsbygden.
- barn med svensk bakgrund idrottar i större utsträckning än unga med utländsk bakgrund. [18]

”En plats för alla”

Idrotten ska, på nationell så väl som lokal nivå, vara öppen och tillgänglig för alla. I Eskilstunas idrottspolitiska program står: *Idrott och föreningsliv ger livskvalitet, skapar gemenskap, sammanhang och sammanhållning. Alla som bor och verkar i Eskilstuna ska kunna utöva fysisk aktivitet, idrotts- och motionsaktiviteter utifrån egna förutsättningar och önskemål. Idrott ska kunna utföras inom idrottsförening, i annans regi eller på egen hand. Idrotten stärker, utvecklar och skapar förutsättningar för integration, mångfald, jämställdhet och social verksamhet.*

Eskilstunas utgångspunkt är tydlig: *”Idrotten ska vara en plats för lek och glädje, träning och tävling. Och en plats för alla.”*

Uppföljning, utvärdering och forskning visar att den nationella idrottspolitiken inte når sitt mål. Tvärtom betyder det tydliga sambandet mellan social position och tillgången till idrott att målet och idealet - ”idrotten för alla” inte alls uppnås. Målsättningen är att föreningsidrotten ska vara lika öppen, tillgänglig och välkomnande för alla oavsett ekonomiska eller andra förutsättningar, gäller inte i dagsläget. Att den inte är det, är inte bara ett problem för idrottspolitiken utan också ett samhällsproblem eftersom ojämlikhet inom idrotten indikerar att människors möjligheter och förutsättningar är orättvist fördelade.

[18] Centrum för idrottsforskning - *Idrotten och (o)jämlikheten – I medlemmarnas eller samhällets intresse?* (2019:2)

Ungas deltagande i föreningsidrotten är starkt knutet till social position: andelen unga som föreningsidrottar är högst i socioekonomiskt starka grupper och lägst i de svaga. I gruppen unga med både lågt utbildningskapital och lågt ekonomiskt kapital är knappt tredjedel medlemmar i en idrottsförening. Detta kan jämföras med gruppen med högt kapital med avseende på utbildning och hushållsekonomi, där hela 80 procent var medlemmar i en idrottsförening.

En följdfråga är om den socioekonomiska ojämlikheten i idrottsrörelsens barn- och ungdomsverksamhet har ökat eller minskat över tid. Någon heltäckande analys av utvecklingen på nationell nivå har inte gjorts. En fingervisning ges däremot i bidraget från forskningsgruppen Ung livsstil. Deras upprepade undersökningar i sammanlagt sex kommuner visade att ojämlikheten utifrån socioekonomisk bakgrund hade ökat i vissa kommuner och förblivit oförändrad i andra. Inte i något fall hade ojämlikheten i de ungas föreningsidrottande minskat.[19]

Forskargruppen bakom Ung Livsstil har genomfört fördjupande forskning där de utvärderat hur olika specialidrotter uppfyller Riksidrottsförbundets mål om jämlik och jämställd verksamhet (Jämn fördelning = inget kön eller grupp var representerad med mindre än 40 procent) Studierna omfattar 40 000 barn och ungdomar och har en svarsfrekvens på 80 %.[20] Resultaten beskrivs på generell nivå, och inte för Eskilstuna särskilt. Resultaten presenterades 2015 och är därmed några år gamla. Trots det, så anses de vara av stort intresse för att förstå mer om barn och ungas deltagande i föreningsidrotten. Vi återkommer till den studien lite senare i samma stycke.

Läget i Eskilstuna?

I Ung Livsstil visar det sig att 41% av flickorna och lika många av pojkarna är medlem i en idrottsförening, och det är tydligt att det är flickor och pojkar i de högre socioekonomiska grupperna som är medlemmar i högst utsträckning. Lika tydligt är det att unga med svensk bakgrund har en mycket större andel som är medlemmar i en idrottsförening.[21]

Det finns mycket statistik att ta del av rörande föreningsidrotten i Eskilstuna, tack vare Riksidrottsförbundet. För att erhålla statligt stöd som idrottsförening, behöver föreningen vara ansluten till Riksidrottsförbundet och regelbundet rapportera in föreningens uppgifter. Det gör att Riksidrottsförbundet har en bra databas för att få veta mer om barn och ungas idrottande, även på lokal nivå. Den största delen av det statliga bidraget utgörs av Statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK-stöd). Det stödet ger föreningen stöd utifrån antal aktiviteter och deltagartillfällen som genomförs vilket gör att idrottsföreningarna i Eskilstuna regelbundet rapporterar in sina deltagartillfällen.

Statistik över deltagartillfällen i barn och ungdomsidrotten från 2019 ger en bild av vilka idrotter det är som genomför flest tillfällen för barn och unga att delta, och det

[19] Centrum för idrottsforskning - *Idrotten och (o)jämlikheten – I medlemmarnas eller samhällets intresse?* (2019:2)
[20] www.unglivsstil.org - Utvärderingar – Ung livsstil (2022-11-16)
[21] Blomdahl och Elofsson - *Ung livsstil i Eskilstuna - En studie i högstadiet om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser 2019/2020*

kan därmed säga något om storleken på olika idrotter i Eskilstuna. Anledningen till att utredningen använder statistik från 2019, är att samtliga idrotter påverkades av de restriktioner som infördes under pandemiåren 2020 - 2021. Restriktionerna påverkade antalet deltagartillfällen i samtliga idrotter, på olika sätt och i olika utsträckning, vilket gör att 2019 utgör mer av ett ”normalår” för idrottens aktiva.

De tio största idrotterna i Eskilstuna (2019) är med det måttet i storleksordning: fotboll, friidrott, handboll, innebandy, gymnastik, simidrott, ishockey, ridsport, basket och tennis.

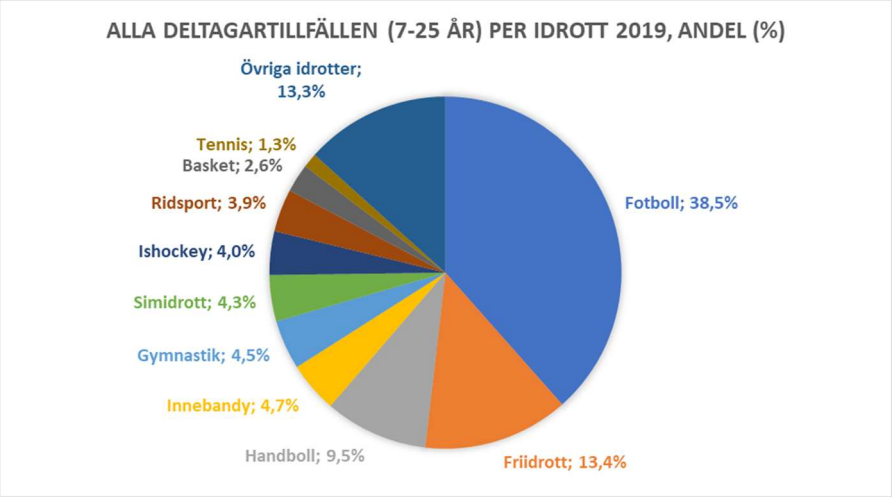

Diagram: Andel deltagartillfällen, per idrott (2019).

Deltagartillfällena går att dela upp på flickor respektive pojkar för respektive idrott. Då fördelar de sig så här (2019):

Idrott	Flickor	Pojkar
Fotboll	21%	79%
Friidrott	48%	52%
Handboll	59%	41%
Innebandy	19%	81%
Gymnastik	74%	26%
Simidrott	55%	45%
Ishockey	6%	94%
Ridsport	97%	3%
Basket	41%	59%
Tennis	29%	71%
Övriga idrotter	30%	70%

Tabell: Andel deltagartillfällen, per idrott och kön. (2019)

Tabellen visar att flickor och pojkar deltar i olika idrotter, och att olika idrotter lockar flickor och pojkar i olika utsträckning. För att förstå tabellen är det av stor betydelse att tänka på att den anger andelar av deltagartillfällen för flickor och pojkar. Av samtliga deltagartillfällen utgör flickors deltagande 36% och

pojkarnas 64%. Knappt två av fem deltagartillfällen utförs alltså av flickor vilket innebär att pojkar idrottar betydligt mer än flickor i Eskilstuna.

Om vi utgår från flickornas idrottande och de deltagartillfällen som flickor står för (2019), blir storleksordningen på idrotterna i stället den här:

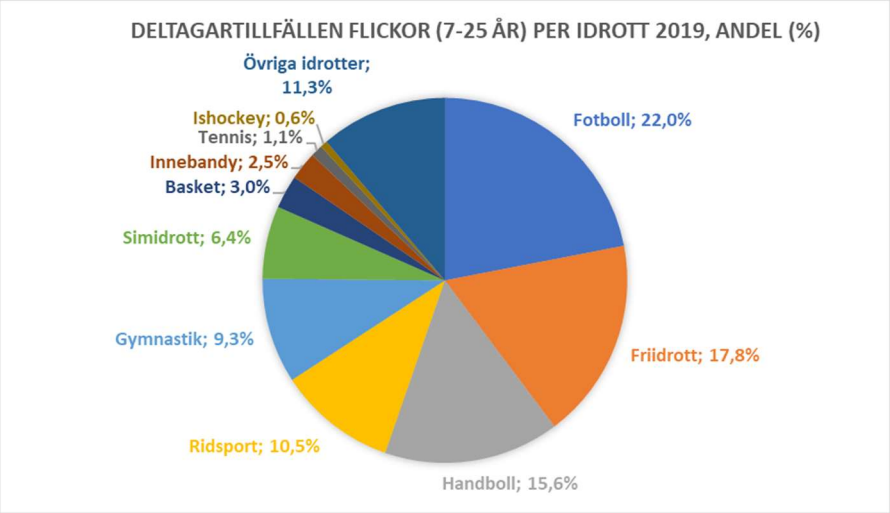

Diagram: Flickors deltagande i olika idrotter, i storleksordning. (2019)

Och om vi utgår från pojkarnas idrottande och de deltagartillfällen som pojkar står för (2019), så blir storleksordningen på idrotterna den här:

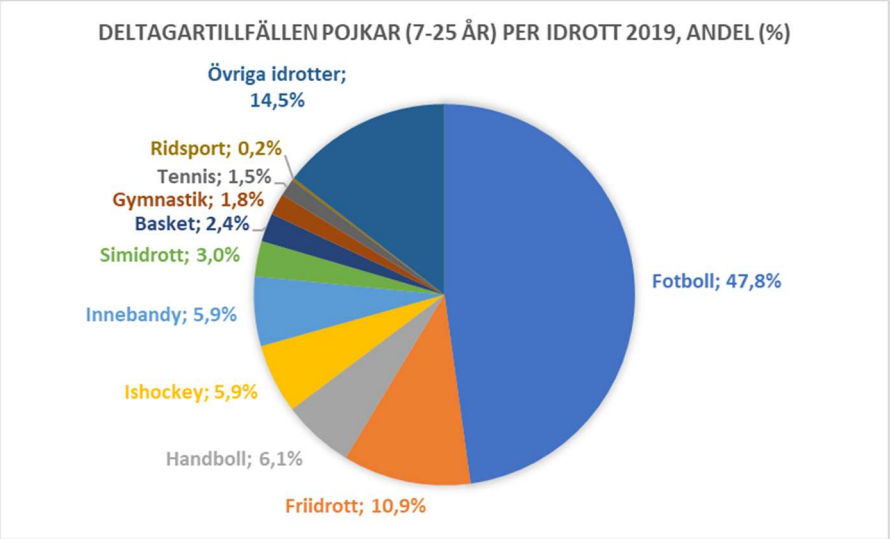

Diagram: Pojkars deltagande i olika idrotter, i storleksordning. (2019)

Diagrammen visar att flickors idrottande främst utgörs av fotboll, friidrott, handboll, ridsport och gymnastik medan pojkars idrottande främst utgörs av fotboll, friidrott, handboll, ishockey och innebandy. Fotbollen är mer än dubbelt så stor bland pojkar som bland flickor, pojkars fotboll utgör nästan hälften av pojkars idrottande.

När vi vet mer om storleksordningen på flickors och pojkars deltagande i de olika idrotterna i Eskilstuna, så kan vi återvända till forskningsstudien från 2015 och granska de idrotter som är mest relevanta i Eskilstuna.

Då lägger vi alltså samman olika mått och mätningar på olika nivåer, där siffrorna från Ung Livsstil som på nationell nivå anger hur många flickor respektive pojkar som angett att de är med i en idrottsförening, och där deltagartillfällena anger hur flickor och pojkars deltagande i olika idrotter i Eskilstuna fördelar sig. Syftet med analysen är att förstå mer om hur olika idrotter klarar målen för jämställhet och jämlikhet, inget annat. Men, det är bara i frågan om jämställdhet som vi får en gemensam analys, eftersom det saknas data på vilka flickor och pojkar som deltar i Eskilstuna, utifrån ett jämlikhetsperspektiv. Därför blir bedömningen avseende jämlikheten enbart ett resultat av Ung Livsstils forskningsstudie, men med ett tillägg. För att verifiera hur idrotternas generella måluppfyllelse stämmer med erfarenheten av idrottandet i Eskilstuna, så har utredningen frågat RF-SISU Sörmland om det finns något skäl att tro att dessa idrotter, i just Eskilstuna, skulle nå andra resultat än dessa på nationell nivå? Svaret från RF-SISU Sörmland lyder: *”Vi brukar prata om oss själva som ett ”genomsnittsdistrikt” då vi ofta ligger på genomsnittet i olika mätningar och jämförelser. Vi anser att det gäller även här med små avvikelser.”*[22] Dessa avvikelser utgör friidrott och simning, de ingår i analysen och presenteras i bilagan.

Nu växer en bild fram där de olika idrotternas måluppfyllelse i relation till Rikdsidrottsförbundets mål för jämställdhet och jämlikhet synliggörs och relateras till Eskilstuna. Resultatet av den analysen presenteras här i en översikt där de gröna fälten är de idrotter som klarar Riksidrottsförbundets mål och de röda fälten gör det inte. I bilagan finns en mer detaljerad tabell för den som vill läsa mer.

	Jämställd?	Jämlik bland pojkar?	Jämlik bland flickor?
Fotboll			
Friidrott			
Handboll			
Ridsport			
Gymnastik			
Ishockey			
Simning			
Innebandy			
Basket			
Tennis			

Tabell: Idrotters måluppfyllelse enligt Riksidrottsförbundets mål för jämställdhet och jämlikhet.

I uppföljningen av deltagartillfällen är det också tydligt att antalet deltagartillfällen ökar över tid, för fyra idrotter i Eskilstuna. Dessa är utan inbördes ordning: gymnastik, ishockey, ridsport och fotboll. Vi kan välja att fördjupa oss i några av dessa idrotter för att förstå mer om vad som ligger bakom resultaten i tabellen.

[22] Malin Gustafsson, Stabschef, RF-SISU Sörmland, 2022-11-08.

Exemplet ishockey

Ishockeyn utgör i dagsläget 4 % av samtliga deltagartillgällen inom idrotten i Eskilstuna. Det gör att den är den sjunde största idrotten i Eskilstuna baserat på hur många barn och unga som deltar. I Eskilstuna finns en förening som är en ishockeyförening. Det finns i dagsläget en isstadion med tre ishallar för ishockeyn att boka och nyttja.

I forskningsstudien så är 8% av de barn och unga som är med i en ishockeyförening flickor. I uppföljningen av deltagartillfällen i Eskilstuna så genomförs 6% av tillfällena av flickor. Det gör ishockeyn till en av de minst jämställda idrotterna i Eskilstuna. Forskningsstudien klassar ishockeyn som ojämlik eftersom pojkar som är födda i Sverige är mycket starkt överrepresenterade bland dem som deltar, precis som pojkar i högre socioekonomiska grupper. Det finns för få flickor inom ishockeyn för att kunna utreda jämlikheten bland de flickor som deltar. I studien har forskarna särskilt utrett om antalet ishallar påverkar siffrorna för jämställdheten och jämlikheten, vilket det inte anses göra.[23]

Exemplet ridsport

Ridsporten ökar också i Eskilstuna. I dagsläget utgör ridsporten knappt 4% av deltagartillfällena av idrottandet och det gör ridsporten till den åttonde största idrotten i Eskilstuna, baserat på hur många barn och unga som deltar. I Eskilstuna finns två ridsportföreningar, och det finns tre anläggningar för ridsport.

I forskningsstudien är 96% av de barn och unga som är med i en ridsportsförening, flickor. I uppföljningen av deltagartillfällen i Eskilstuna så genomförs 97% av tillfällena av flickor. Det gör ridsporten till en av de minst jämställda idrotterna i Eskilstuna. Forskningsstudien klassar ridsporten som ojämlik eftersom flickor som är födda i Sverige är mycket starkt överrepresenterade bland dem som deltar, precis som flickor i högre socioekonomiska grupper. Det finns för få pojkar inom ridsporten för att kunna utreda jämlikheten bland de pojkar som deltar.[24]

Exemplet fotboll

Fotbollen växer också med antalet deltagartillfällen i Eskilstuna. I dagsläget utgör fotbollen 38,5% av deltagartillfällena och det gör fotbollen till den enskilt största idrotten i Eskilstuna, baserat på hur många barn och unga som deltar. I Eskilstuna finns 26 fotbollsföreningar och det finns sju större anläggningar för fotboll och totalt 85 fotbollsplaner, där några ägs av föreningslivet.

I forskningsstudien är 32% av de barn och unga som är med i en fotbollsförening, flickor. I uppföljningen av deltagartillfällen i Eskilstuna så genomförs 21% av tillfällena av flickor. Det gör fotbollen till en ojämställd idrott. Forskningsstudien klassar fotbollen som jämlik bland pojkar eftersom i pojkfotbollen deltar pojkar med svensk och utländsk bakgrund lika mycket, precis som pojkar från olika socioekonomisks grupper. Flickfotbollen är däremot ojämlik, eftersom flickor som är

[23] Blomdahl m fl. – *Är ishockeyn jämlik och jämställd bland barn och ungdomar?* (2015)
[24] Blomdahl m fl. – *Är ridsporten jämlik och jämställd bland barn och ungdomar?* (2015)

födda i Sverige är mycket starkt överrepresenterade bland dem som deltar, precis som flickor i högre socioekonomiska grupper.[25]

Önskade idrottsaktiviteter

Att förstå mer om vilka barn och unga som deltar i föreningsidrotten idag ökar insikten i vilka barn och unga det är som får del av de satsningar som görs och de resurser som tilldelas olika idrotter. Men, att enbart analysera vilka barn och unga som deltar i respektive föreningsidrott blir ensidigt. För att förstå det större sammanhanget, och fler perspektiv, så behöver vi också ta reda på vilka idrotter som barn och unga önskar delta i, om de fanns och/eller om de hade möjlighet.

I Ung Livsstil så frågar forskarna deltagande unga vad de vill att kommunen satsar på för olika kultur- och fritidsaktiviteter, där idrottandet utgör en kategori. Nära hälften (46%) av pojkarna vill att kommunen satsar på idrott. Och med idrott menar pojkarna i första hand fotbollsplaner, gym inomhus, badplatser ute och fotbollshallar. På frågan om vilken aktivitet som pojkar vill börja med, så är fotboll den vanligaste.

Det finns några skillnader inom gruppen pojkar:

- pojkar med lägre socioekonomisk bakgrund är mindre intresserade av satsningar på gym och mer intresserade av utomhusbad.
- pojkar med utländsk bakgrund är mer intresserade av badplatser utomhus och fotbollshallar.

32 % av flickorna tycker att kommunen ska satsa på idrott. Med idrott menar flickorna gym inomhus, badplatser ute, fotbollsplaner, simhallar och fotbollshallar. 15% av tjejerna vill att kommunen satsar på lokaler för dans och lika många på ridanläggningar.[26] På frågan om vilken aktivitet som flickor vill börja med, så är dans den vanligaste. 23% av flickorna anger att de vill börja på det som Ung Livsstil kallar dansskola.[27]

Det finns färre skillnader inom gruppen flickor, men de som finns är:

- flickor med svensk bakgrund vill i mycket högre utsträckning satsa på ridanläggningar. Flickor med utländsk bakgrund vill i högre utsträckning satsa på dans.
- flickor med lägre socioekonomisk bakgrund är mindre intresserade av satsningar på ridanläggningar.[28]

Jämfört med andra kommuner i Ung livsstil, så är det färre pojkar i Eskilstuna, som vill vara med i en idrottsförening. Men, än viktigare för Eskilstuna är att det är fler flickor och pojkar som vill vara med i idrottsförening, än som är det i dagsläget. Den

[25] Blomdahl m fl. – *Är fotbollen jämlik och jämställd bland barn och ungdomar?* (2015)
[26] Blomdahl och Elofsson - *Vad vill ungdomarna att kommunen ska satsa på inom kulturverksamheter, idrotts och fritidsanläggningar? En kompletterande studie från ung livsstil i Eskilstuna 2019/2020.*
[27] Blomdahl och Elofsson - *Vilket intresse finns det bland ungdomarna att delta i en idrottsförening eller att ägna sig åt andra former av fysisk aktivitet? En kompletterande studie från ung livsstil i Eskilstuna 2019/2020.*
[28] Blomdahl och Elofsson - *Vad vill ungdomarna att kommunen ska satsa på inom kulturverksamheter, idrotts och fritidsanläggningar? En kompletterande studie från ung livsstil i Eskilstuna 2019/2020.*

största skillnaden finns bland flickor som i mycket högre grad vill vara med i en idrottsförening, än som är det.[29]

Ung fritid och mötesplatser tar varje sommar emot feriepraktikanter som under sommaren jobbar för förvaltningen. Sommaren 2021 fick 10 unga feriepraktikanter i uppdrag att ta reda på mer om vad som finns bakom sifforna i Ung Livsstil. En grupp fick i uppdrag att utforska ungas behov av fritids- och idrottsanläggningar för fysisk aktivitet. Resultaten visar att både flickor och pojkar i olika åldrar och stadsdelar vill ha badplatser. De ska vara allmänna och om det är actionbad, så ska det vara billigt att komma in. Flickor vill ha trygghet genom tjejkvällar, eftersom de beskriver att män gör dem otrygga. Både flickor och pojkar vill ha tillgång till kiosk och musik.

Rapporten visar också att pojkar mest av allt vill spela fotboll, för flickor är det också topp tre. Flickorna vill att det ska finnas fler tjejlag, både inomhus och utomhus. Både pojkar och flickor vill att det ska finnas möjligheter att spela, och ha turneringar även om en inte tillhör en fotbollsklubb. Det ska vara öppet, för alla. De vill också att det ska finnas fler planer som är öppna och som fotbollsklubbarna inte kan boka upp, en allmän plats för de som är fotbollsintresserade. Det behöver finnas gratis vatten, och möjlighet att låna material, de lyfter särskilt tillgången på fotbollar. Belysningen behöver fungera, och vuxna behöver ta ansvar för att klippa gräset. De vill både ha möjlighet att spela fotboll på egen hand, och med vuxna tränare och som trygghet. De vill gärna att fritidsgårdarna tar ansvar för turneringarna, och att det ska finnas matcher för bara flickor.

I feriepraktikanternas intervjuer med flickor och pojkar i Eskilstuna så är också basket en idrott som fler vill att kommunen ska satsa på, vilket inte framkommer lika tydligt i Ung Livsstil. Både flickor och pojkar menar att basketklubben inte har tillräckligt med platser och att grupperna som sorteras efter ålder inte räcker till. De vill att kommunen satsar på fler basketklasser, i fler områden och skolor än Årby. De vill att det ska vara billigt och att det ska finnas material att låna.[30]

Exemplet dans

Utredningen ställs nu inför frågan om dans är en idrotts- eller en kulturaktivitet? Det spelar så klart mindre roll för den unga som vill dansa, men det verkar spela större roll för beslutsfattare. Utredningen tar inte ställning i den frågan, men eftersom dagens utbud för dans i Eskilstuna befinner sig inom det sammanhang som kulturen utgör, så presenteras det under senare rubrik, som önskad kulturaktivitet.

Unga med funktionvariation

I Eskilstuna kommuns kartläggning[31] ingår en rad aktiviteter som görs för att anpassa verksamheten till alla, så att alla också inkluderar personer med funktionvariation. Det anges att personer med funktionvariation och som är aktiva i föreningar, betalar det

[29] Blomdahl och Elofsson - *Vilket intresse finns det bland ungdomarna att delta i en idrottsförening eller att ägna sig åt andra former av fysisk aktivitet? En kompletterande studie från ung livsstil i Eskilstuna 2019/2020.*
[30] Eskilstuna kommun – *Ungdomars fritidsvanor (2021)*
[31] Eskilstuna kommun – *Slutrapport för Berikande kultur och fritid som friskfaktor uppdrag till KFF, VOF, BUF* (2019)

lägsta priset för hyra av lokaler, som en hyressubvention. Det pågår också en översyn över lokalerna och det framgår att flertalet av de kommunalt förvaltade lokalerna är bristfälliga i avseendet tillgänglighet, både gällande idrotts- och kulturarenor.

I kartläggningen framgår också att av unga med funktionvariation och som svarat på en enkät är det 35% som aktivt deltagit i en idrottsaktivitet och 34% som deltagit genom att titta på idrott-/sportarrangemang. Motsvarande resultat i en jämförelsegrupp av unga utan funktionvariation, är att 75% har deltagit i någon idrottsaktivitet, och lika många genom att titta på idrott-/sportarrangemang. Det är också stor skillnad på hur jämförelsegruppen har möjlighet att själva ta sig till/från aktiviteten. Bland barn och unga med funktionvariation anger 46% att de är i behov av hjälp för att ta sig till/från aktivitet, motsvarande siffra bland jämförelsegruppen är 25%.

Idrotten som vänder sig till barn och unga med funktionsvariation, har ett minskande antal deltagartillfällen, som inte bara kan förklaras med pandemin. De mest utövade idrotterna för personer med funktionvariation under 2020 var parasport, friidrott, bowling och fotboll. Parasport är störst i gruppen, och har flest antal deltagartillfällen.[32]

[32] Eskilstuna kommun - *Idrottande i Eskilstuna kommun* (2021)

Vad vet vi om jämlikhet och jämställdhet inom kulturen?

Barn och ungas rätt till kultur anges i barnkonventionen. Där står att barn ska ges möjlighet att av eget intresse och på egna villkor delta i det konstnärliga och kulturella livet. Rättigheterna gäller alla barn, oberoende av bostadsort, socioekonomiska sammanhang, funktionshinder eller etnicitet.

Rättigheterna innebär bland annat att alla barn har rätt att få ta del av kultur i form av till exempel konst, musik, teater, dans, film och litteratur. Barn har rätt att ta del av det kulturutbud som finns för vuxna i den mån det är lämpligt, men de har också rätt till ett kulturellt utbud skapat speciellt för barn. De har även rätt att själva producera kultur i olika former.[33]

Myndigheten för kulturanalys genomför kulturvaneundersökningar som redovisar barn och ungas kulturvanor. I deras studie delas kulturaktiviteterna upp i besöksaktiviteter till kulturinstitutioner, eget skapande och utförande, att spela spel, att fotografera och filma, delta i musik-/kulturskola, läsning och biblioteksbesök, kulturaktiviteter via media samt kulturellt förenings- och samhällsdeltagande.

Undersökningen har ett vidare perspektiv på kulturvanor än de som ges uttryck för i Ung Livsstil i Eskilstuna och kan därför komplettera kunskapen om vad unga gör och vill göra, och hur det påverkas av olika bakgrundsvariabler som kön, svenskfödd respektive utlandsfödd samt socioekonomisk bakgrund.
Och precis som för idrottande barn och unga så finns det mönster i hur barn och ungas relation till kultur är kopplat till olika förutsättningar.

- Flickor deltar i högre utsträckning i de flesta kulturaktiviteter på fritiden jämfört med pojkar. Flickorna ägnade sig i högre grad åt samtliga av besöksaktiviteterna och även åt eget skapande.
- Barn med föräldrar med eftergymnasial utbildning ägnar sig i högre grad åt samtliga av besöksaktiviteterna jämfört med barn med föräldrar som har lägre utbildningsnivå. Barn och ungdomar med föräldrar med högskoleutbildning var något mer aktiva med eget skapande/utövande än barn och unga med föräldrar som hade kortare utbildning.
- För barn var biobesök vanligare bland de med svensk bakgrund, men alla andra besöksaktiviteter är något vanligare bland de med utländsk bakgrund. För unga var det tvärtom, samtliga aktiviteter inklusive bio var vanligare bland de med svensk bakgrund. Barn och unga med utländsk bakgrund tenderar att ägna sig åt skapande i större utsträckning än barn med svensk bakgrund.[34]

Analysen om barn och ungas kulturaktiviteter är omfattande och det finns mycket att ta del av. Analysen ger också ett viktigt medskick om att kulturbegreppet behöver definieras i det sammanhang där det mäts och följs upp. Kulturvaneundersökningen

[33] Kulturrådet - *Barnrätt i praktiken.* (2021)
[34] Myndigheten för kulturanalys – *Barns och ungas kulturaktiviteter.* Kulturfakta 2017:5.

för barn och unga använder ett vidare kulturbegrepp och täcker också in mer samtida kulturaktiviteter som i stor utsträckning möjliggjorts av digitaliseringen. Ambitionen är att ligga närmare de yngres livsvärld och ett kulturbegrepp som speglar deras vardag på ett för området mer lämpligt vis.

Att förstå kultur utifrån andras vanor handlar inte bara om att mäta deltagandet, utan också att förstå hur kulturbegreppet utvecklas med de som det berör och intressera sig för hur det påverkar en verksamhet och utbudet av aktiviteter.

”Kultur på likvärdiga villkor”

I Eskilstunas Kulturpolitiska program står: *”Lika möjligheter är en nyckelfråga för en rättvis och hållbar stad och landsbygd. För att kunna nyttja sina demokratiska rättigheter och delta i kulturlivet och det offentliga samtalet på lika villkor är det viktigt att alla människor har möjlighet att tillägna sig kunskap, kompetens och bildning. Ett inkluderande kulturliv där invånarna har möjlighet att delta och känna sig delaktiga, såväl i stad som på landsbygd, gynnar en hållbar samhällsutveckling.”*

Eskilstunas utgångspunkt är tydlig: *”Alla invånare oavsett vilka de är och var i kommunen de bor, har möjlighet att ta del av och utöva kultur på likvärdiga villkor.”*

Läget i Eskilstuna?

Enligt Ung Livsstil deltar flickor i KFNs kultursatsningar i större utsträckning än pojkar. Flickor är överrepresenterade i alla former av deltagande kulturaktiviteter som ingår i Ung Livsstil – bibliotek, kulturskola, kulturförening, teatern, Konstmuseet, Stadsmuseet och konserthallen.

Det är flickor från lägre socioekonomiska grupper som deltar mest i kulturaktiviteterna. När det gäller pojkar så deltar pojkar från olika socioekonomiska grupper lika mycket. Flickor och pojkar med utländsk bakgrund deltar i högre utsträckning än svenskfödda flickor och pojkar.

Det är av intresse att flickor och pojkar från de högre socioekonomiska grupperna som deltar i kulturaktiviteter är överrepresenterade i de instrumentella aktiviteterna, så som deltagande i förening och kulturskola. Detsamma gäller även flickor och pojkar med svensk bakgrund.[35]

Mönstret från idrotten går på så sätt igen, att pojkar och flickor med svensk bakgrund och från de högre socioekonomiska grupperna återfinns i föreningsdriven och strukturerad verksamhet med aktiviteter som är avgiftsbelagda och organiserad som undervisningssituationer. I dessa aktiviteter är andelen unga med utländsk bakgrund och från lägre socioekonomiska grupper lägre, i vissa fall mycket lägre.

[35] Blomdahl och Elofsson - *Ung livsstil i Eskilstuna - En studie i högstadiet om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser 2019/2020.*

Olika kulturaktiviteter

För att förstå mer om vad det är för kulturaktiviteter som unga deltar i, så kan vi ta reda på vad unga gör på de olika platserna som anges som viktiga i Ung Livsstil. Ett utforskande av vilka aktiviteter som pågår kan också hjälpa oss att vidga kulturbegreppet i linje med Myndigheten för Kulturanalys ambition. Men också utmana begreppet aktivitet, och i stället intressera oss för vad är det de gör, och vilka behov det verkar tillgodose.

Kulturskola

Enligt Ung Livsstil så är 8% av flickorna och 7% av pojkarna i Eskilstuna med i Kulturskolan, vilket är en jämförelsevis låg siffra i relation till jämförelsekommunerna i Ung Livsstil. De flesta barn och unga som deltar är mellan 10 – 13 år, och 57% av de som deltar är flickor och 43% är pojkar.

Det är unga från högre socioekonomiska grupper som deltar i större utsträckning, precis som unga med svensk bakgrund. Det är fler som vill delta i Kulturskolans aktiviteter än som deltar, dagsläget. Ungefär hälften av de som svarat att de vill vara med, är också med.[36]

I Myndigheten för kulturanalys kulturvaneundersökning anges att de vanligaste motiven till att utöva kulturaktiviteter på fritiden var att de tycker det är roligt, för att de vill göra något tillsammans och för att få lära sig något nytt.[37] Liknande anledningar anger unga i Eskilstuna som motiv till att delta i Kulturskolans aktiviteter – att ha kul, att må bra och att lära mig mer, är de som toppar listan. Att åka på läger och uppträda för publik anses inte alls lika viktigt.[38]

Uppföljning från Kulturskolan i Eskilstuna anger att siffrorna från Ung Livsstil står sig, utifrån vilka som deltar i kursverksamheten. Under 2020 var det 58% flickor och 42% pojkar som deltog i kursverksamheten. Fördelningen mellan flickor och pojkar är ungefär densamma (60/40) i alla aktiviteter, utom de aktiviteter som är för barn och unga med funktionsvariation där pojkarna är fler (60%) och kören där flickorna utgör 95% av deltagarna.

Hur pojkar och flickor väljer kurser inom kursverksamheten följer enligt Kulturskolan ett mönster, där aktiviteter som tvärfljöt och dans lockar många flickor, medan elgitarr och slagverk utövas av fler pojkar.

Öppen kulturskola

Kulturskolan i Eskilstuna har sedan en tid tillbaka även öppen verksamhet. Öppen kulturskola är avgiftsfri och kräver inte förkunskaper eller anmälan. Här kan unga prova på bild, animation, dans, hantverk, teater, sång, instrument, att skapa egen musik och mycket mera tillsammans med personal från kulturskolan. Öppen

---

[36] Blomdahl och Elofsson - *Ung livsstil i Eskilstuna - En studie i högstadiet om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser 2019/2020.*
[37] Myndigheten för kulturanalys – *Barns och ungas kulturaktiviteter.* Kulturfakta 2017:5.
[38] Blomdahl och Elofsson - *Ung livsstil i Eskilstuna - En studie i högstadiet om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser 2019/2020.*

kulturskola finns på flera olika platser och skolor. Enligt Kulturskolans uppföljning så lockar den öppna kulturskolan fler flickor än pojkar. Under 2020 erbjöds drygt 240 platser, 66% av deltagarna flickor, och 34% pojkar. Antalet platser ökar för varje år, och under vårterminen 2022 erbjöd Kulturskolan drygt 500 platser, och andelen flickor som deltog under vårterminen 2022 var 84%. Vad det är som lockar så många flickor till den öppna verksamheten behöver studeras vidare, för att förstå mer om framgången.

Erfarenheten av öppen kulturskola i Eskilstuna visar att unga gärna deltar i öppen verksamhet i området där de bor. Att det är avgiftsfritt är också av stor betydelse. Genom den öppna verksamheten upplever kulturskolan att de lockar till sig nya grupper av unga, unga som annars inte deltar i deras verksamhet. Däremot är rekryteringen från den öppna verksamheten till den organiserade kursverksamheten begränsad. Det är alltså inte så att de unga som nu hittar till kulturskolan genom den öppna verksamheten, som anmäler sig till kursverksamheten.

I feriepraktikanterans intervjuer så tillfrågas både de som idag deltar eller har deltagit, och de som inte deltar i Kulturskolans aktiviteter. De som deltar, eller har deltagit föreslår att lektionerna skulle vara längre, och att avgiften skulle vara lägre. De vill också ha fler och mer samarbete mellan kulturskolan, fritidsgårdarna och skolorna för att intresserade unga ska ges fler möjligheter. Det behöver finnas fler möjligheter att prova på intressen.

Bibliotek

23% av flickorna och 15% av pojkarna har besökt ett bibliotek minst en gång under de senaste fyra veckorna, på sin fritid. Det är unga i de lägre socioekonomiska grupperna och unga med utländsk bakgrund som besöker biblioteket mest. Andelen unga som besöker bibliotek är relativt låg jämfört med andra kommuner som ingår i Ung livsstil. Flickor och pojkar i Fröslunda/Brunnsbacken, Lagersberg/Råbergstorp/Myrtorp och Nyfors är de som besöker bibliotek på sin fritid i störst utsträckning.

Flickor och pojkar använder biblioteken till snarlika saker, plugga, låna böcker och träffa kompisar är de tre vanligaste skälen till att besöka biblioteket. För pojkar finns också en större andel som använder dator.

Det är av vikt att lite mer än en tredjedel av unga i Eskilstuna använder biblioteket för att träffa kompisar. Andra saker som är bra med bibliotek är att det är en trivsam miljö, att använda internet och att få tips om böcker.[39]

Biblioteken i Eskilstuna anger att 2019 hade samtliga bibliotek i Eskilstuna 562 000 besök, i alla åldrar. Det är bibliotekens egen upplevelse, att unga kommer till biblioteket som en mötesplats. De träffas och de pluggar. Många av satsningarna som görs på biblioteken vänder sig till barn, och inte i så stor utsträckning till unga. I de satsningar som gjordes för barn och unga 2019, deltog 8 500 flickor och 8 200 pojkar. På mötesplatserna där biblioteken ingår försöker verksamheten skapa olika aktiviteter

[39] Blomdahl och Elofsson - *Ung livsstil i Eskilstuna - En studie i högstadiet om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser 2019/2020.*

för unga, så som fika, bokcirklar, filmkväll och samtal. De har också genomfört kulturkvällar tillsammans med kommunens öppna fritids- och ungdomsverksamhet för att uppmuntra unga lokala artister.

Biblioteket är en öppen verksamhet i den bemärkelsen att den möjliggör för unga att komma och gå som de vill och själva bestämma vad de vill göra. Tillsammans med mötesplatserna så skapas ytterligare platser dit barn och unga får komma, när det passar dem. I öppen verksamhet finns också möjligheter att skapa på plats, av och för de som är där.

I feriepraktikanternas intervjuer berättar de unga om biblioteket som en mycket trygg plats. Och att mer personal skulle göra det ännu tryggare. Och att den personalen vet lite mer om ungdomar, så att de kan locka dit unga i stället för att skrämma bort dem. De beskriver att biblioteken som en trivsam miljö, det är lugnt och tyst men med lite prat i bakgrunden. Utan pratet blir det dött. De föreslår ett grupprum för dem som vill ha det helt tyst, och andra avdelningar beroende på vad en vill göra.

Intervjuerna handlar också om utställningar och föredrag. Flickor vill uppleva nya saker, och nya människor. De vill lyssna till föredrag om musik och dans, om hur samhället och människor fungerar. Pojkar vill lyssna till framgångsrika människor, som förebilder, och hur det är att vara ungdom. Gemensamt för flickor och pojkar är att de vill lyssna till kriminella som tagit sig ur kriminalitet.

I feriepraktikanterans intervjuer med unga ingår också frågan: *Vad skulle locka dig till biblioteket?* Pojkarna vill ha mer aktiviteter, hänga med vänner och att skolan skulle kunna hjälpa dem att komma dit mer. De föreslår också att biblioteket skulle kunna bjuda på mat. Och, de vill känna sig välkomna, mer än de gör idag. Flickor föreslår fler tidningar och spel att låna. De vill gärna ha mer sociala träffar, där de kan träffa nya människor och lära sig nya saker, saker de inte lär sig i skolan. Pluggrum är också viktigt. Både pojkar och flickor föreslår också ett grupprum för lite äldre ungdomar, med soffor, tv och sociala spel. De vill kunna ha musik i bakgrunden, och kunna ändra belysningens styrka. Pojkarna vill också kunna spela tv-spel i biblioteket.[40]

Kulturförening, Eskilstuna teater, Konstmuseet, Stadsmuseet och Konsterhallen.

I Ung Livsstil så är det mellan 20 – 40% av de unga som nåtts av det utbud av kultur som inkluderas i undersökningen. Totalt är det 38% av flickorna och 30% av pojkarna som deltagit i någon angiven aktivitet.

- Eskilstuna teater har 34% av flickorna och 25% av pojkarna besökt.
- Konstmuseet har 34% av flickorna och 26% av pojkarna besökt.
- Stadsmuseet har 34% av flickorna och 27% av pojkarna besökt.
- Konserthallen har 38% av flickorna och 30% av pojkarna besökt.

[40] Eskilstuna kommun - *Ungdomars fritidsvanor (2021)*

När fler kulturaktiviteter läggs till listan, i linje med ett utvidgat kulturbegrepp, så visar Ung Livsstil att det är 40% av flickorna och 32% av pojkarna som är kulturellt aktiva varje vecka. Då har kulturskolans aktiviteter kompletterats med kulturförening, dans, kör, repat musik i replokal samt läst böcker. 11% av flickorna och 9% av pojkarna har varit publik på kulturellt arrangemang.[41]

Det pågår så klart kulturaktiviteter långt utanför det som mäts i Ung Livsstil och det finns långt många fler platser att utöva och delta i kulturaktiviteter än de som listas i undersökningen, både platser i kommunens regi och andras. Det finns en kartläggning av området kultur i Eskilstuna, och där anges långt många fler platser för kultur än de som ges utrymme här. Inom allmänkulturen anges också specifika satsningar på barn och unga men som inte frågas om i Ung Livsstil. Exempel på satsningar är Kulturnatt, Torshälla Kulturfestival och Summer Vibe ungdomsfestival, samt Kulturkvällar på mötesplatser. Det finns också ett dansprojekt med Scenkonst Sörmland i Fröslunda.

Dessutom finns ett etablerat samarbete mellan kulturen och skolan i Eskilstuna som gör att barn och unga får del av kulturutbudet via skolan, bland annat genom Sörmlandsmodellen. Därför kan det antas att resultaten i Ung Livsstil inte speglar deltagandet i kulturaktiviteter på ett komplett vis. Det finns mer att förstå om hur barn och unga deltar, än det som framgår i den undersökningen.

När idrottsföreningarna är bortsorterade från andelen unga som är föreningsaktiva, så återstår övriga föreningar där 12% av flickorna och 8% av pojkarna är medlemmar. Det framgår också att ju äldre de unga blir (från åk 7 till åk 9) desto större andel är med i övriga föreningar. Det är religiösa föreningar och församlingar som är mest dominanta men även en mindre andel kulturella föreningar.[42]

Önskade kulturaktiviteter

Precis som för idrotten så är det relevant att sätta de existerande kulturaktiviteterna i relation till vad unga i Eskilstuna vill göra för kulturaktiviteter. I Ung Livsstil frågar forskarna också deltagande unga vad de vill att kommunen satsar på för olika kultur- och fritidsaktiviteter.

15% av pojkarna tycker det är viktigast att satsa på kultur. Med kultur menar pojkarna i första hand bio/filmklubb, lokaler för LAN, festivaler och konserter, stöd så att unga själva ska kunna förverkliga sina idéer samt bibliotek. 22 % av flickorna prioriterar kultur högst. Med kultur menar flickorna i första hand festivaler och i andra hand bio/filmklubb. Konserter kommer på tredje plats, och sen stöd så att unga själva kan förverkliga sina idéer. Bibliotek och dansarrangemang är också viktiga.

Av de som tycker att kultursatsningar är viktigast, vill nästan hälften av flickorna att festivaler för musik, film, teater och dans prioriteras. Flickor vill i mycket högre utsträckning att kommunen satsar på replokaler för dans/teater, dansarrangemang,

---

[41] Blomdahl och Elofsson - *Ung livsstil i Eskilstuna - En studie i högstadiet om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser 2019/2020.*

[42] Blomdahl och Elofsson - *Ung livsstil i Eskilstuna - En studie i högstadiet om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser 2019/2020.*

disco/klubb, studieförbund och skapande verksamhet. Det står klart att det i huvudsak är pojkar i Eskilstuna som vill att kommunen satsar på lokaler för LAN.

Några av de skillnader som finns bland olika flickors och pojkars önskningar:

- Det är främst pojkar från högre socioekonomisk bakgrund som vill ha satsningar på bio/filmklubbar, medan det för flickor fördelar sig mer jämt. Bland pojkar och flickor är det de med svensk bakgrund som mest önskar sig bio/filmklubb.
- Festivaler är det främst flickor med lägre socioekonomisk bakgrund som önskar sig, medan det är mer jämnt fördelat bland pojkar. Det är främst flickor med svensk bakgrund som vill ha festivaler, medan det även här är mer jämnt fördelat bland pojkar.
- Konserter verkar vara en önskan främst hos flickor från högre socioekonomiska grupper, och flickor med svensk bakgrund prioriterar det högre än de med utländsk bakgrund.
- Det är tydligt att satsningar på bibliotek är prioriterade för både flickor och pojkar med lägre socioekonomisk bakgrund. Bibliotek är också mer prioriterat av pojkar och flickor med utländsk bakgrund.
- Lokaler för LAN är det en markant högre andel pojkar med hög socioekonomisk bakgrund som prioriterar, medan för flickor finns de som prioriterar LAN bland de med lägst socioekonomisk bakgrund. Det är också pojkar med svensk bakgrund som vill satsa på lokaler för LAN.[43]

Även i feriepraktikanternas intervjuer nämner de unga festivaler, och där konstateras att den frågan väcker mycket engagemang hos unga. Ett engagemang att ta omhand i arbetet med arrangemang i Eskilstuna.

Exemplet dans

Dans är den aktivitet som flest unga flickor vill börja med. I dagsläget är de flickor som vill dansa i Eskilstuna hänvisade till det privata kursutbudet, alternativt till studieförbundens eller kulturskolans danskurser. Och på senare tid även det dansprojekt som genomförs i Fröslunda och kulturskolans delvis öppna verksamhet. Men utbudet är begränsat.

Det finns kurser i olika dansstilar men de flesta möjligheter till dans utgörs av kurser och är därmed instrumentell verksamhet. Kurserna är alla avgiftsbelagda. Dansen i Eskilstuna är i dagsläget inte en föreningsaktivitet, åtminstone inte den dans som unga efterfrågar. Det framgår inte av Ung Livsstil vilken typ av dans som flickor vill dansa, men utifrån erfarenheter från kulturskolan och sett till det som erbjuds barn och unga idag så är det modern dans, street-dance och jazzdans som lockar unga flickor idag.

På nationell nivå administreras danssport av Svenska Danssportförbundet som är medlem i Riksidrottsförbundet (RF). Men det finns i dagsläget ingen danssportsförening i Eskilstuna som erhåller LOK-stöd från RF.

---

[43] Blomdahl och Elofsson - *Ung livsstil i Eskilstuna - En studie i högstadiet om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser 2019/2020.*

Ung Livsstil i Eskilstuna visar att flickorna som vill dansa i Eskilstuna finns representerade i alla grupper men det finns skillnader. De flickor som vill dansa mer än andra, är flickor med låg socioekonomisk bakgrund, första och andra generationens invandrarflickor och flickor som bor i de socioekonomiskt utsatta områdena.[44]

I intervjuerna som feriepraktikanterna gjorde med flickor och pojkar i Eskilstuna så är bekräftas att dans är en viktig önskan hos flickor, i olika åldrar och stadsdelar i Eskilstuna. De vill att kommunen satsar på fler öppna dansskolor för alla typer av danser. Det vill att det ska vara billigare medlemsavgifter, gärna helt avgiftsfritt, och att det ska finnas fler anläggningar med prova-på dagar. De vill att anläggningarna finns centralt, så att det känns enkelt och säkert att ta sig dit. De vill att det ska finnas vuxna kompetenta tränare och det är viktigt att det är en lokal som är anpassad för just dans. Flickorna lyfter också möjligheten att kunna dansa på fritidsgården, och i grupper med bara flickor.

Unga med funktionvariation

Eskilstuna kommuns kartläggning visar utbudet av aktiviteter som är tillgängliga för alla eller som anpassats för människor med funktionvariationer. Det framgår att flera av kulturinstitutionerna i Eskilstuna har särskilda satsningar tillsammans med anpassad grund- och gymnasieskola. Särskilt nämns aktiviteter i Konstmuseets och stadsmuseets regi samt allmänkulturens programverksamhet.

Ung fritid och mötesplatser eftersträvar en bred programvariation med tillgänglighet för alla, med särskilt fokus på unga, fritidsaktiviteter, idrott och kultur. Biblioteken i Eskilstuna har ett brett utbud av medier för personer med läsnedsättning, och jobbar aktivt med frågan om tillgänglighet. I lässatsningen ingår alla barn och den är anpassad efter olika behov och läsförmåga. Stadsbiblioteket erbjuder också ”Boken kommer” som möjliggör för kommuninvånare som själva inte kan komma till biblioteket hemleverans av media efter egna önskemål. Kulturskolan har riktad verksamhet och egna klasser för barn och unga med funktionvariation, tillsammans med deras föräldrar och assistenter.

Bio och bibliotek är också två av de vanligaste aktiviteterna som unga med funktionvariation deltar i, enligt enkäten i kartläggningen.[45]

---

[44] Blomdahl och Elofsson - *Ung livsstil i Eskilstuna - En studie i högstadiet om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser 2019/2020.*

[45] Eskilstuna kommun - *Slutrapport för Berikande kultur och fritid som friskfaktor uppdrag till KFF, VOF, BUF* (2019)

Vad vet vi om jämlikhet och jämställdhet inom fritidsgårdar, mötesplatser och friluftslivssatsningar?

I en sista kartläggande del så utreds den öppna fritids- och ungdomsverksamheten, mötesplatsernas och friluftslivssatsningarnas måluppfyllelse för jämlikhet och jämställdhet. Friluftslivssatsningarna ingår under rubriken fritid i den här utredningen eftersom de som aktiviteter i huvudsak är öppna och utan avgift.

Ung fritid och mötesplatser – ”likvärdiga möjligheter till en god fritid”

Verksamheterna inom Ung fritid och mötesplatser har en verksamhetsidé som inkluderar jämställdhet och jämlikhet. Verksamhetsidén är: *”Ung fritid och mötesplatser skapar möjligheter till goda livsvillkor och en meningsfull fritid för sina besökare. Besökarna ska ha makt och inflytande över sina liv och möjlighet till goda fritidsalternativ utifrån individuella behov och förutsättningar.”*

En av verksamhetens inriktningar är jämställdhet och mångfald: *”Verksamheterna ska vara jämställda. Alla invånare har likvärdiga möjligheter till en god fritid och upplever verksamheten som attraktiv och trygg. Mångfald genomsyrar verksamheten, hänsyn tas till både individers och gruppers särskilda behov och förutsättningar.”* [46]

Fritidsverksamheten som erbjuder direkta fritidsaktiviteter består i dagsläget av åtta kommunala fritidsgårdar för barn och unga i åldrarna 12 – 20 år. Det finns också nio föreningsdrivna fritidsgårdar som erhåller stöd från kommunen.

Dessutom finns det särskilda verksamheter för barn och unga att besöka och delta i, till exempel:

- **Verkstan** är en skaparverkstad, en musikstudio, speldatorer för e-sport/gaming samt ett café med sköna soffor, storbildsduk och en mindre scenyta. På tisdagar har HBTQ-verksamheten Equal öppet. (Eskilstuna)
- **Balsta musikslott** är en arena för musikutveckling med replokaler, en scen och massor av musik. Fyra studieförbund ansvarar för musikverksamheten. (Eskilstuna)

Team Fritid är en mobil verksamhet som bedriver uppsökande verksamhet med särskilt fokus på prioriterade stadsdelar. Teamet arrangerar egna aktiviteter tillsammans med ungdomar samt samverkar med skolor och andra verksamheter. Team Fritid har också ett nära samarbete med Fritidsbanken för fri utlåning av sport- och friluftsutrustning.

Kommunen har också tre Mötesplatser, som är en särskild satsning för Eskilstunas prioriterade områden. Mötesplatserna är öppna för alla åldrar och har verksamhet med återkommande veckoaktiviteter samt föreläsningar, temakvällar, uppträdanden och

[46] Eskilstuna kommun - *Verksamhetsidé för Ung fritid och mötesplatser* (KFN/2020:49).

utbildnings- och arbetsmarknadsaktiviteter. Aktiviteterna arrangeras i samverkan med föreningar, studieförbund och andra kommunala verksamheter. Under sommaren arrangeras ett stort antal aktiviteter i anslutning till sommartorgen.

Deltagare

Den öppna fritids- och ungdomsverksamheten har sedan en tid tillbaka utvecklat sitt arbete med uppföljning för att på ett strukturerat och systematiskt sätt söka svar på i vilken utsträckning som de når sina syften och mål med verksamheten. I uppföljningen använder de KEKS – Kvalitet och kompetens i samverkan. Det möjliggör ökad kunskap om hur verksamheten möter de unga deltagarnas behov med stort fokus på delaktighet, men också att tillsammans med andra kommuner skapa ett sammanhang för den öppna fritids- och ungdomsverksamheten.

Verksamhetens uppföljning visar att Ung fritid och mötesplatser hade totalt 114 652 besök under 2019, varav 63% var pojkar/män och 37% flickor/kvinnor. De fördelade sig så här:

- Fritidsgårdarna hade 72 708 besök (68% pojkar och 32% flickor)
- Mötesplatserna 41 944 besök (55% pojkar/män och 45% flickor/kvinnor).

Deltagarnivåerna har gått ner under pandemin och håller på att återhämta sig. Fördelningen mellan flickor och pojkar som besöker fritidsgårdarna är den samma under första halvåret 2022.

Verksamheten har gjort en viktig lärdom i frågan om flickors deltagande på fritidsgårdarna. När den ungdomsproducerade verksamheten följs upp, så visar den att 51% producerats av pojkar, 47% av flickor och 2% av icke-binära. När verksamheten satsar på att deltagarna ska vara involverade och skapa verksamheten som är till för dem, så ökar andelen flickor som vill vara med. Det har i sin tur också lett till att andelen flickor som besöker fritidsgårdarna ökar.

Könsfördelningen på mötesplatserna är också densamma första halvåret 2022. Här är andelen besökare som producerat egen verksamhet är för liten för att dela upp på kön.

Ungdomspotten

Ung fritid och mötesplatser har en ungdomspott som ger unga möjligheten att ansöka om ekonomiska medel för att förverkliga egna idéer och aktiviteter. I den här utredningen används uppföljningen från Ungdomspotten för att förstå mer om vilka unga det är som söker, vad de ansöker om och därmed vad det är för aktiviteter som de vill göra. Mönstret som framträder är det samma som den för fritidsgårdarna.

Totalt kommer det in över 950 ansökningar till ungdomspotten. Av de som ansöker är 48,8% flickor, 46,8% pojkar och 4,4% icke-binära. Det är inte alltid som unga själva som ansöker om stöd till aktiviteter, utan ibland tar de hjälp av föreningar eller så är det verksamheter som vill göra saker för unga som målgrupp. Av de ansökningar där unga aktivt deltagit i planeringen, utgörs de unga av 75,7% flickor, 20,3% killar och 4,1% icke-binära. Det är av betydelse eftersom det är av vikt att verksamhet är

ungdomsproducerad, och när unga själva ska producera så ökar andelen flickor som deltar.

Erfarenheten från den öppna fritids- och ungdomsverksamheten är att flickor och pojkar söker för olika typer av aktiviteter. Flickor söker mer för aktiviteter kopplat till mat, sällskapsaktiviteter och dans. Dessa aktiviteter söks också i viss mån av icke-binära. Pojkarna söker i högre utsträckning för aktiviteter som att besöka badhus, åka gokart och olika turneringar.

Fritidsverksamhet i Ung Livsstil i Eskilstuna

Ung Livsstil frågar också unga om deras deltagande i fritidsgårdarnas verksamheter. Även här är det tydligt att pojkar besöker fritidsgårdarna i högre utsträckning än flickorna. 16% av flickorna i Eskilstuna har besökt fritidsgården minst en gång de senaste fyra veckorna, motsvarande siffra för pojkar är 25%.

Det är unga med låg socioekonomisk bakgrund som är de vanligaste besökarna. Bland pojkarna är det störst skillnader mellan olika socioekonomiska grupper, och av de som besökt fritidsgården så tillhör 41% av pojkarna i den lägsta socioekonomiska gruppen. Samma tydliga mönster finns bland pojkar med utländsk bakgrund som besöker fritidsgårdarna i mycket större omfattning än de med svensk bakgrund. För flickorna finns samma mönster som för pojkarna, men med betydligt mindre skillnader, både avseende socioekonomisk bakgrund och utländsk respektive svensk bakgrund.

Mönstret förstärks också av att unga i områden med låg socioekonomisk struktur besöker fritidsgårdarna i mycket högre utsträckning.[47]

Önskade fritidsverksamheter

Det är betydligt fler som vill gå till fritidsgården än som gör det, av de som vill gå så är det ca 40% av pojkarna och endast 17% av flickorna som också gör det. Det är också fler flickor, 67% än pojkar, 51% som vill att kommunen satsar på mötesplatser för unga på högstadiet. Andelen unga som går på fritidsgård i Eskilstuna är relativt högt i relation till de andra jämförelsekommunerna i Ung Livsstil. Men, det gäller bara för pojkarna. För flickorna är andelen betydligt längre, även i jämförelse med andra kommuner.

I feriepraktikanternas intervjuer framkommer att flickorna som inte går på fritidsgården delvis avstår för att det känns otryggt, att området inte känns som ett bra ställe och att mängden pojkar skapar otrygghet.[48]
Det som är viktigt för unga på en mötesplats är i rangordning: att träffa kompisar, att både flickor och pojkar är där samt att mötesplatsen är absolut alkohol- och drogfri. Att det finns olika aktiviteter och personal som har tid att prata är också viktigt.

Det finns stora skillnader mellan vad pojkar och flickor tycker är viktigt att kunna göra på en mötesplats. För flickor är det allra viktigaste att det finns en caféverksamhet och

[47] Blomdahl och Elofsson - *Ung livsstil i Eskilstuna - En studie i högstadiet om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser 2019/2020*
[48] Eskilstuna kommun - *Ungdomars fritidsvanor (2021)*

att det finns aktiviteter för bakning och matlagning, även läger och utflykter är viktigt, samt läxhjälp. För pojkar är det viktigaste att det går att spela biljard, pingis och dart samt att fritidsgården erbjuder idrottsturneringar och möjlighet att utöva idrott i idrottshall. Att kunna spela TV- och dataspel är också viktigt för pojkarna.[49]

Enligt feriepraktikanternas intervjuer med unga så bekräftas den bilden, pojkar vill spela fotboll, tv-spel och basket. De vill ”chilla” och göra utflykter. Flickor vill ha tjejkvällar, utflykter och laga mat och baka. Flickor vill också ha danstävlingar, och workshops, de vill vara med och påverka innehållet. Både pojkar och flickor vill främst känna sig respekterade på fritidsgården och de vill träffa nya människor.[50]

Unga HBTQI-personer

2021 genomfördes kartläggningen *”Lika rättigheter och möjligheter för HBTQI-personer i Eskilstuna kommun”*. I analysen presenteras verksamheten Equal som finns inom Ung fritid och mötesplatser. Equal möter unga HBTQI-personer en kväll i veckan för att ge gruppen en trygg palts att mötas på. De som mest besöker verksamheten är unga med transerfarenhet och är en grupp som ofta saknar sociala sammanhang och lever med nedsatt psykisk hälsa. Unga besöker även Equal utifrån sin sexuella läggning.[51]

MUCF lyfter i sin rapport[52] betydelsen av trygga rum. I studier med fokusgruppsintervjuer beskriver unga HBTQI-personer att det är svårare för dem att hitta sammanhang där de känner att de passar in. Konsekvenserna av att vara utsatt kopplat till normer om kön och sexuell läggning kan vara tunga att hantera. Flera av dem beskriver många år av mobbning i skolan och begränsade möjligheter till aktiviteter på fritiden, bland annat av rädsla för att bli utsatt även där. När vardagen i skolan innebär att ständigt vara utsatt är det viktigt att ha något sammanhang där de passar in och kan få vänner. Här kan fritidsaktiviteter ha en viktig roll att fylla. Verksamheter som Equal.

Friluftsliv och spontanidrott

Friluftslivsverksamheten i Eskilstuna består av ett antal friluftsområden med olika möjligheter till aktiviteter, på egen hand och i föreningsdriven verksamhet. I Vilsta finns bland annat vandrings- och motionsleder, ridled, orientering, badplats, grillplatser, mountainbike, discgolf, minigolf, längdskidor, utförsåkning, kanotled, restaurang, camping och utegym. De andra sex friluftsområdena har motsvarande och andra möjligheter till aktiviteter, där bland annat lekplatser, fågelplattform och hamn kompletterar.

Friluftslivsverksamhet kan också relateras till den icke-organiserade idrotten som sker vid sidan av idrotter som är anslutna till RF, spontanidrott och motion. Eskilstuna

---

[49] Blomdahl och Elofsson - *Ung livsstil i Eskilstuna - En studie i högstadiet om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser 2019/2020.*
[50] Eskilstuna kommun - *Ungdomars fritidsvanor (2021)*
[51] Eskilstuna kommun - *Lika rättigheter och möjligheter för HBTQI-personer i Eskilstuna kommun.* (2021)
[52] MUCF - *Ungas rätt till en meningsfull fritid – tillgång, trygghet och hinder.* (2020)

kommun tillhandahåller 15 motions- och elljusspår och 13 utomhusgym. Det finns också sju utpekade spontanidrottsplatser samt hallar och banor för padel.[53]

I Ung Livsstil ingår friluftslivsverksamhet främst som ett alternativ till det som unga vill att kommunen ska satsa på när det gäller fritidsaktiviteter. Friluftsområden anges då som *"t.ex. skötsel och underhåll av badplatser, naturområden och parkområden".*[54]

20% av unga i Eskilstuna vill att kommunen satsar på friluftsområden och det framför allt flickor som väljer det. Men listan på vilka idrotts- och fritidsanläggningar som unga vill att kommunen ska satsa på innehåller de anläggningar som finns på de olika friluftsområdena i Eskilstuna. Bland de högst prioriterade anläggningarna som önskas finns badplatser utomhus, men även utegym och motionsspår.

Badplatser ute är en populär önskan hos både flickor och pojkar. Bland pojkarna är det framför allt pojkar med låg socioekonomisk bakgrund som önskar det, medan det hos flickorna även är en önskan hos de med hög socioekonomisk bakgrund. Första generationens invandrarpojkar är de pojkar som helst vill att kommunen satsar på badplatser utomhus, medan flickorna i samma grupp är de som minst önskar detsamma.

Det visar sig alltså att både utegym och motionsspår är aktiviteter som pojkar och flickor tar del av i Eskilstuna. I vilken utsträckning framgår dock inte klart, inte heller om det är på fritiden eller under skoltid.[55]

Att besöka friluftsområde är också den vanligaste aktiviteten som anges i enkäten i kartläggningen om vilka kultur- och fritidsaktiviteter som unga med funktionvariation deltar i.[56]

---

[53] Eskilstuna kommun - *Idrottande i Eskilstuna kommun* (2021)
[54] Blomdahl och Elofsson - *Ung livsstil i Eskilstuna - En studie i högstadiet om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser 2019/2020.*
[55] Blomdahl och Elofsson - *Ung livsstil i Eskilstuna - En studie i högstadiet om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser 2019/2020.*
[56] Eskilstuna kommun - *Slutrapport för Berikande kultur och fritid som friskfaktor uppdrag till KFF, VOF, BUF* (2019)

Analys ”En plats för alla – oavsett vem du är eller var du bor”?

Utredningens uppdrag är förutom att kartlägga vad vi vet om de olika kultur- och fritidsaktiviteterna idag, också att utreda hur en modell som ytterligare främjar jämställd och jämlik tillgång till kultur- och fritidsaktiviteter kan se ut.

Det finns inget enkelt svar på frågan hur KFN kan säkerställa att resurserna som satsas på barn och ungas kultur- och fritidsaktiviteter ytterligare bidrar till jämlikhet och jämställdhet i Eskilstuna. Det har visat sig att det finns en del mönster som spelar roll och som vi kan anta leder oss mer eller mindre rätt. Eftersom utredningen syftar till att öka förståelsen och inte till att ta fram exakta fakta, så blir det mer av resonerande runt det vi vet, och hur det skulle kunna hjälpa oss att fatta mer jämlika och jämställda beslut.

Styrning och uppföljning av jämlikhet och jämställdhet

Det finns gott om skrivningar i styrande och stödjande dokument som anger att jämlikhet och jämställdhet är av central betydelse i frågan om kultur- och fritidsaktiviteter i Eskilstuna. Det anges att *”idrotten ska vara en plats för lek och glädje, träning och tävling. Och en plats för alla.*” Det anges också att ”r*esurserna ska fördelas likvärdigt mellan flickor och pojkar, kvinnor och män*” och *”möjlighet till utövande av idrott och fysisk aktivitet finns i hela Eskilstuna, oavsett vem du är eller var du bor.”* Tillsammans anger det ambitionen för jämlikhet och jämställdhet i det som barn och unga erbjuds i form av kultur- och fritidsaktiviteter.

Men det saknas tydliga och direkta mål för ambitionerna. Det gör i sin tur att det saknas uppföljning som systematiskt ger beslutsfattare information om hur jämlik och jämställd verksamheten är. Enskilda verksamheter har egna mål som styr verksamheten och som följs upp regelbundet.

Eftersom målformuleringarna generellt är i brödtext och inte konkreta mål eller åtaganden, så begränsas uppföljningen och den kopplar inte tillräckligt mot jämställdhet och inte alls mot jämlikhet. Även verksamhetsutvecklingen verkar stanna på nivån för hur enskilda aktiviteter kan möjliggöra för fler flickor och pojkar att delta på mer likvärdiga villkor, utan att vidare analyseras i större sammanhang.

Det saknas därför underlag och uppföljning som systematiskt svarar på de frågor som den här utredningen ställer sig. För att ha en kontinuerlig och upplyst dialog om barn och ungas förutsättningar att delta i olika aktiviteter så behöver både målen och uppföljningen stödja det på fler och bättre sätt.

Exempel på hur styrningen kan vässas

Förutom att se till att målformuleringarna speglar ambitionerna i högre utsträckning, och därmed skapar uppföljning på det samma, så finns det exempel från andra sammanhang, där KFN och kommunen använder styrningen för att vässa måluppfyllelsen.

I riktlinjerna för stöd till studieförbunden[57] står: ”*Av kultur- och fritidsnämndens avsatta budget för studieförbunden fördelas 75% som grundbidrag och 25% som samverkansöverenskommelser.”* Syftet med samverkansöverenskommelsen mellan KFN och ett studieförbund är att komma överens om vilka målområden i det kulturpolitiska programmet som ska ingå och följas upp. Studieförbundet väljer själva ut ett eller flera målområden som deras initiativ kommer att bidra till. Målet med samverkansöverenskommelsen är att studieförbundet särskilt ska bidra till Eskilstuna kommuns kulturpolitik, som beskrivs i det kulturpolitiska programmet.

Det gör att KFN får större styrningsmöjligheter i att det aktuella studieförbundet genomför aktiviteter som bidrar till de mål som beslutats. En modell som när den utvärderats kanske kan användas i fler sammanhang?

Syftet med att öka måluppfyllelsen för jämlikhet och jämställdhet

Jämlikhet är ett mångfasetterat och inte helt enkelt begrepp att styra mot, eftersom det inte råder samma klarhet och överenskommelse kring vad det betyder och hur jämlik tillgång manifesteras i styrning. Jämställdheten är tydligare i både mål och styrning i dagsläget, och det speglas i uppföljningen som ger mer information om flickor och pojkar än om olika grupper av flickor och pojkar.

Varje barn har rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet. Varje barn i Sverige betyder just varje barn. Och det blir vägledande i en analys om jämlik och jämställd tillgång till kultur- och fritidsaktiviteter. För forskningen och uppföljningen är entydig, det finns vissa barn och unga som kan anses ha en god tillgång till aktiviteter medan andra barn och unga har sämre tillgång och deltar i mindre utsträckning. På vilka sätt det utgör en brist i relation till utbudet av aktiviteter behöver diskuteras vidare.

Att öka jämställdheten innebär att ge fler och bättre möjligheter för flickor och pojkar att på mer jämlika villkor delta i de idrotts-, kultur- och fritidsaktiviteter som de vill och önskar. Som vi sett så möter aktiviteterna på generell nivå det målet ganska väl – flickor och pojkar deltar, och deltar inte, i ungefär lika utsträckning. Men när vi gräver lite djupare och studerar de största idrotterna i Eskilstuna, och hur de lyckas med jämställdheten som mål så ser det sämre ut. Vi vet nu mer om hur pojkar och flickor deltar i olika aktiviteter, på olika villkor. Nästa steg är att ta reda på mer om hur KFN är med och skapar dessa villkor, genom att satsa resurser och skapa förutsättningar för olika kultur- och fritidsaktiviteter i Eskilstuna.

Att öka jämlikheten innebär att de ojämlikheter i livsvillkor som flickor och pojkar har, inte också fortsättningsvis speglar deras förutsättningar att delta i kultur- och fritidsaktiviteter, eller kanske hellre förutsättningar till en meningsfull fritid.

Vi vet också att den här frågan är angelägen för Eskilstuna, för att bryta de mönster av ojämlikhet som finns bland barn och unga idag. Här kan de verksamheter som KFN

[57] Eskilstuna kommun: *Riktlinjer för Eskilstuna kommuns stöd till studieförbunden (KFN/2021:64)*

erbjuder och stödjer spela en än större roll för alla barn och ungas lika rätt till en meningsfull fritid.

Idrotten som en plats för alla?

Sammanställningen som anger de största idrotternas måluppfyllelse gällande jämlikhet och jämställdhet kanske förvånar någon, men antagligen inte de flesta. Det är framför allt inte nytt för idrottsföreningarna vilka barn och unga som deltar i deras idrottsaktiviteter. Kanske är det snarare konsekvenserna av tabellen, och hur den skulle kunna användas i samband med beslut om investeringar och resurser som är nytt? För det finns stora möjligheter för KFN att med hjälp av utökad kunskap om vilka satsningar som når vilka unga, ställa fler frågor i samband med beslut.

Det går att fråga sig om KFN vill använda styrningen tydligare, i relation till de föreningar som erhåller stöd. Det skulle i så fall innebära att stöden till föreningarna villkoras tydligare till de mål och syften som finns i policy och riktlinjer för stöd till föreningslivet. Den frågan är komplex och behöver förstås i relation till föreningsfriheten. Men, likväl är det i dagsläget så, att riktlinjerna inte styr mot jämlik eller jämställd tilldelning i större utsträckning, och att tilldelningen av stöd inte heller följs upp eller analyseras i relation till ambitionerna för jämlikhet och jämställdhet.

En annan möjlighet är att utgå från hur idrottsföreningarna i dagsläget klarar av att vara en plats för alla, och bidra till de värden som avses. Att idrottsföreningarna skapar värde för de som deltar är det ingen som tvivlar på, men om de skulle kunna anstränga sig ytterligare för att skapa värde för fler, det kan vara ytterligare en relevant fråga.

Givet den möjligheten, så skulle KFN kunna resonera i stil med:

- Allt annat lika, så kommer varje krona som investeras i ishallar och ishockey, vara en investering som kommer pojkar födda i Sverige och tillhörande högre socioekonomiska grupper till nytta. Investeringen kommer landa i ett sammanhang där flickor, och barn och unga med utländsk bakgrund, och tillhörande lägre socioekonomiska grupper inte kommer få del av den. Står vi ut med det? Ishockeyn är inte en av de större idrotterna i Eskilstuna, baserat på hur många barn och unga som deltar, även om den växer. Och det finns ingenting som talar för att nyrekryteringen till ishockeyn består av några andra än svenskfödda pojkar från högre socioekonomiska grupper.
- Allt annat lika, så kommer varje krona som investeras i ridanläggningar för ridsport, vara en investering som kommer flickor födda i Sverige och tillhörande högre socioekonomiska grupper till nytta. Investeringen kommer landa i ett sammanhang där pojkar, och barn och unga med utländsk bakgrund, och tillhörande lägre socioekonomiska grupper inte kommer få del av den. Står vi ut med det? Ridsporten är inte heller en av de största idrotterna i Eskilstuna, baserat på hur många barn och unga som deltar, även om den växer. Och det finns ingenting som talar för att nyrekryteringen till ridsporten består av några andra än svenskfödda flickor från högre socioekonomiska grupper.

- Allt annat lika, så kommer varje krona som investeras i planer och hallar för fotboll, vara en investering som kommer pojkar till nytta, alla pojkar. Investeringen kommer landa i ett sammanhang där flickor, och särskilt flickor med utländsk bakgrund, och tillhörande lägre socioekonomiska grupper inte kommer få del av den. Står vi ut med det? Fotbollen är en stor idrott i Eskilstuna, den största och den växer. Vi kan anta att fotbollen rekryterar jämlikt på pojksidan, men inte på flicksidan. Flickfotbollen utgör inte ens en fjärdedel av deltagartillfällena i Eskilstuna, trots att fotboll är en idrott som både pojkar och flickor nämner som önskvärd i Ung Livsstil i Eskilstuna. Det finns ingenting som talar för att nyrekryteringen till fotbollen består av några andra än pojkar och svenskfödda flickor från högre socioekonomiska grupper.

Listan kan fortsätta. Och till slut, när listan för en investeringsplan är klar, så kommer vi se att det finns grupper av barn och unga som aldrig är de som investeringen prioriterar. Det är flickor, särskilt flickor med utländsk bakgrund, och tillhörande lägre socioekonomiska grupper som inte får del av de satsningar som idag görs på föreningsdriven idrott. Står vi ut med det?

För det är så vi kan använda resultaten, underlagen är inte på den nivån att det går att direkt jämförbara olika aktiviteter och ställa de mot varandra. Kanske är det inte heller det viktigaste. I stället har syftet med att sammanställa det här materialet varit att ställa fler relevanta frågor för det som är idag. För hur står det egentligen till med jämställdheten och jämlikheten inom idrotten i Eskilstuna? Hur fördelas resurser till dessa idrotter? Och styr det mot, eller till och med bort från, de ambitioner och mål som är överenskomna?

Genom att veta mer om enskilda idrotters bidrag till de värden som idrottspolitiken definierar, så kan besluten och diskussionerna inför beslut också lyfta frågor om jämlik och jämställd idrott. Inför beslut om investeringar och resurstilldelningar, bör KFN rimligen fråga sig vem som får del av satsningen, och hur det påverkar ambitionerna med och måluppfyllelsen om alla barn och ungas lika rätt till meningsfull fritid.

Det är också av vikt att fundera på hur ökad jämställdhet och jämlikhet ska märkas i uppföljningen. Vad är mått på att det går åt rätt håll? För att få en mer komplett bild så finns det fler frågor som behöver svar. Frågor om hur resurser fördelas som förutsättningsskapande för olika idrotter, är så klart en central fråga som ska utredas vidare. Men även hur träningstider bokas, om vissa idrotter har företräde framför andra? Och på vilken grund i så fall? Står vi ut med att olika föreningsidrotter ges olika bra förutsättningar att bedriva verksamhet för de som deltar? Och hur påverkas det av att vi vet att olika grupper av flickor och pojkar deltar olika mycket, och i olika idrotter? Och vilka som utgör gruppen som inte deltar. Det är stora frågor, men som spelar roll när vi vill sträva mot mer jämställdhet och jämlikhet i tillgången till meningsfull fritid för barn och unga i Eskilstuna.

Kultur på likvärdiga villkor?

Flickor är överrepresenterade i alla former av deltagande kulturaktiviteter som ingår i Ung Livsstil – bibliotek, kulturskola, kulturförening, Stadsteatern, Konstmuseet,

Stadsmuseet och konserthallen. Det är flickor från lägre socioekonomiska grupper som deltar mest i kulturaktiviteterna, flickor och pojkar med utländsk bakgrund deltar i högre utsträckning än svenskfödda flickor och pojkar.

När aktiviteterna delas upp i instrumentella och öppna expressiva, så blir det tydligt att det är flickor och pojkar från de högre socioekonomiska grupperna som deltar i de instrumentella aktiviteterna, som deltagande i förening och kulturskola. Detsamma gäller även flickor och pojkar med svensk bakgrund. Det betyder att när det kommer till den traditionella kursverksamheten, så är det snarare svenskfödda flickor och pojkar från högre socioekonomiska grupper som deltar. Samma grupper som också deltar mest i föreningsidrotten.

I de öppna expressiva aktiviteterna däremot, som bibliotek och kulturskolans öppna verksamhet, så deltar unga i de lägre socioekonomiska grupperna, och unga med utländsk bakgrund i högra grad.

När det gäller ungas deltagande i aktiviteter på de olika kulturinstitutioner som anges i Ung Livsstil, så behöver vi vara medvetna om att det skulle kunna vara så att deltagandet i museum och teater påverkas av skolaktiviteter och därmed inte är aktiviteter på fritiden. Det betyder i så fall att vi behöver utforska ungas deltagande i kulturaktiviteter på fler vis, och även ur ett bredare kulturbegrepp, mer nära de ungas liv och vardag. Vi vet till exempel från andra undersökningar att biobesök är en av de vanligaste kulturaktiviteterna som unga deltar i, men det ingår inte som aktivitet i Ung Livsstil eftersom det inte är en satsning från KFN. Att jämföra listan på aktiviteter som de unga tillfrågas om de deltar i, med listan på vad de vill delta i, väcker många frågor om hur kulturbegreppet behöver vidgas och förstås utifrån unga och verksamheternas olika erfarenheter av unga som deltagare.

Nycklar för likvärdighet?

Ung Livsstil ger oss följande utgångspunkt i arbetet för att möjliggöra ett mer jämlikt deltagande: *”Ett sådant arbete måste inriktas mot att förbättra situationen för barn som inte bor med bägge föräldrar (speciellt de som bor med ensamstående mammor), som har låg socioekonomisk respektive utländsk bakgrund och de som bor i låginkomstområden för att få deltagandet jämlikt.”*[58]

Biblioteken är en nyckel

Det är tydligt att satsningar på bibliotek är prioriterade för både flickor och pojkar med lägre socioekonomisk bakgrund. Bibliotek är också mer prioriterat av pojkar och flickor med utländsk bakgrund. Biblioteken verkar därför vara en plats för de unga som inte deltar i föreningsidrotten. Och därför blir det extra intressant att gräva lite i vad det är unga gör på biblioteken.

- Flickor och pojkar använder biblioteken till snarlika saker, plugga, låna böcker och träffa kompisar är de tre vanligaste skälen till att besöka biblioteket. För pojkar finns också en större andel som använder dator.

[58] Blomdahl och Elofsson - *Vilket intresse finns det bland ungdomarna att delta i en idrottsförening eller att ägna sig åt andra former av fysisk aktivitet? En kompletterande studie från ung livsstil i Eskilstuna 2019/2020.*

- Mer än en tredjedel av de unga i Eskilstuna som är på biblioteket, använder det för att träffa kompisar. De säger också att det är en trivsam miljö.

Biblioteken är därför en nyckel för att förstå mer om de som idag inte deltar i de aktiviteter som det satsas särskilda resurser på.

Här aktualiseras utredningens kritik mot begreppet aktivitet som kan leda både unga men kanske främst beslutsfattare fel. Det är inte upp till beslutsfattare att värdera om att vara på biblioteket för att träffa vänner är mer eller mindre meningsfullt som fritidsaktivitet, som att träna ishockey, ridning eller spela fiol. Det är av vikt att beslutsfattare värdesätter alla barn och ungas fritid och möjliggör för deras aktiviteter på likvärdiga sätt.

Vi vet inte vad exakt som ligger bakom ungas val av biblioteken som plats för dem, för det som de vill göra. Men om vi vet att det är unga i högstadiet som besöker biblioteken på sin fritid, så kan vi anta att öppettiderna spelar roll. Stadsbiblioteket har öppet till kl 19 alla vardagar utom fredagar då det är öppet till kl 18. Det möjliggör för unga att vara där efter skolan, och in på kvällen för att träffas och göra läxor. De andra biblioteken har mer begränsade öppettider, men öppet till kl 18 eller kl 19, en vardag i veckan. Utifrån biblioteket som plats skulle det gå att tänka att även andra kulturinstitutioner skulle kunna möta samma behov, en trygg plats, med trygga vuxna som möjliggörare för ungas fritidsaktiviteter. Men, både Eskilstuna konstmuseum och stadsmuseum stänger kl 16, de vardagar det är öppet. Eskilstuna teater är i dagsläget inte en öppen plats, utan en gästspelsscen som enbart är öppen i samband med de planerade evenemang som arrangeras där.

Feriepraktikanternas intervjuer med unga ger oss mer förståelse för varför de väljer biblioteken och det visar på möjligheter att skapa fler sådana platser, där fler unga kan delta. Men också rucka lite på föreställningarna om vad de platserna kan och behöver erbjuda. Det är också lätt att tänka sig att kommunala verksamheter så som museum och teater, skulle kunna användas mer som platser för öppen kultur och fritid för barn och unga.

Eget skapande är en nyckel

Kommunens satsningar på festivaler och kulturarrangemang möter endast delvis ungas behov och önskningar om kulturaktiviteter. Samtidigt verkar det som att KFN gärna ser festivaler och större arrangemang som satsningar för unga. Men, vilka unga är det håller med kommunen om det?

- Festivaler är det främst flickor med svensk bakgrund och med lägre socioekonomisk bakgrund som önskar sig, medan det är mer jämnt fördelat bland pojkar.
- Konserter är en önskan främst hos flickor från högre socioekonomiska grupper, och flickor med svensk bakgrund. På samma sätt är lokaler för LAN en önskan som är mycket högre hos pojkar med hög socioekonomisk bakgrund och pojkar med svensk bakgrund.

När det gäller festivaler och konserter, så finns det mer att förstå än vilka som vill att det ska arrangeras. Flickor är generellt mer intresserade av eget skapande, än pojkar, och eget skapande kan handla om att kommunen ska satsa på replokaler för dans och teater, dansarrangemang och disco/klubb där unga är med och deltar, men också med och skapar. Det skulle kunna vara så att kommunen kan satsa mer på att unga får vara med och skapa, i samband med arrangemang och festivaler, och därmed få fler möjligheter för eget skapande som kulturaktivitet.

Att unga, främst flickor vill vara med och skapa visar sig också tydligt i erfarenheterna från fritidsgårdarna och ungdomspotten. Flickorna deltar i mycket större utsträckning i att ansöka och själva skapa de aktiviteter som de vill göra. Precis som på fritidsgårdarna, där andelen flickor i de ungdomsproducerade aktiviteterna är större än andelen flickor bland besökarna generellt. Den här drivkraften hos flickor skulle kunna tas om hand på fler sätt och i fler sammanhang.

Mötesplatser är en nyckel

Andelen pojkar som besöker fritidsgårdarna i Eskilstuna är stor jämfört med andra kommuner som ingår i Ung Livsstil, för flickorna är det tvärtom en liten andel som besöker fritidsgårdarna. De unga som i huvudsak besöker fritidsgårdarna är unga med låg socioekonomisk bakgrund och med utländsk bakgrund. Det skulle kunna betyda att fritidsgårdarna är en fritidsaktivitet som möter de grupper av unga som inte deltar i föreningsidrotten eller kulturskolans strukturerade verksamhet.

Viktigt är att det är betydligt fler som vill gå till fritidsgården än som gör det, av de som vill gå så är det ca 40% av pojkarna och endast 17% av flickorna som också gör det. Det finns alltså en stor möjlighet att förstå mer om varför de som vill gå, inte gör det, för att utveckla fritidsgårdar och mötesplatser som möter fler behov.

När det gäller mötesplatser så ger Ung Livsstil mycket information om ungas längtan efter fler platser att vara på, och möta andra unga och även trygga vuxna. Mer än hälften av de unga i Eskilstuna vill ha fler mötesplatser för unga, och 19% har satt fler mötesplatser för unga som sitt främsta önskemål, bland flickorna är det 23%.

Unga längtar efter att mötas, och få göra saker tillsammans med andra unga och med trygga vuxna. Att utveckla fler mötesplatser verkar vara en viktig nyckel för att nå gruppen unga som i dag inte deltar i strukturella aktiviteter.

Vi får också veta vad de vill kunna göra på en mötesplats. Flickor och pojkar vill kunna göra olika saker på en mötesplats, pojkar vill göra ganska mycket av det som idag går att göra, medan flickor vill annat. Här finns ytterligare en nyckel till hur mötesplatserna skulle kunna möta fler behov. Och då är det viktigt att komma ihåg vad det är unga uppskattar med en mötesplats, och inte skapa verksamhet, på verksamhetens vis. Värdet av en mötesplats rangordnas enligt följande:

- att träffa kompisar
- att både flickor och pojkar är där
- att mötesplatsen är absolut alkohol- och drogfri.

Att det finns personal som har tid att prata är också viktigt. Och det här kan vara ytterligare en nyckel. För att förtydliga kommer här ett exempel:

Exemplet Fröslunda
Ali jobbar som bibliotekarie på Mötesplatsen i Fröslunda. Han säger att tjejerna som kommer dit har mycket att säga, de har spännande samtal och det är mycket som snurrar i deras tankar och som är spännande att ta del av. Men, när det kommer till att prata om vad de vill göra, då är de svåra att nå. Ali säger att de kan anordna olika aktiviteter i grupp, men då kommer inte tjejerna. Han förstår inte varför.

Utifrån den här utredningen så kan exemplet som Ali lyfter vara väldigt lärorikt. Ali beskriver att flickorna kommer till mötesplatsen, och att de har med sig många tankar som de gärna vill prata om, med honom och andra som är där. De vill diskutera och ha samtal om olika frågor som är viktiga för dem.

Men sen, när verksamheten vill ”kroka upp” flickorna, få dem att vilja komma igen, kanske delta i en bokcirkel eller något annat mer strukturerat? Att göra något, tillsammans med andra. Då försvinner flickorna, och de deltar inte i det som anordnas.

Flickor längtar efter mötesplatser, trygga platser där de kan träffa kompisar och möta trygga vuxna, som har tid för dem. Flickor längtar efter att laga mat och baka, tillsammans med andra unga och vuxna. Mötesplatsen och Ali gör allt det där redan. Att knyta upp de unga i mer organiserad och strukturerad verksamhet kanske inte är flickornas längtan, utan snarare verksamhetens kanske omedvetna behov och vana.

Idrott i fler former är en nyckel

Det finns ett stort intresse för idrott, särskilt för fotboll, basket, gym och dans. Att förstå hur de unga som vill börja med det, kan delta blir centralt. Är det att kravställa på idrottsföreningarna att bli mer inkluderande på fler sätt? Är det att utveckla fler former och platser för spontanidrott, där unga på egen hand men också tillsammans med vuxna i mer strukturerad form, kan idrotta och utvecklas inom idrott?

I Bollhuset i närheten av Årby har Eskilstuna Basket sin verksamhet, och tillsammans med kommunens öppna fritids- och ungdomsverksamhet ordnar de basketaktiviteter för barn och unga på kvällarna. En verksamhet som skapar många viktiga värden för de som deltar. Basket är en idrott som fler unga vill ha tillgång till, och precis som med fotbollen så vill de att den ska vara tillgänglig i fler områden, utan avgift och med möjlighet att låna utrustning. Basket är också den enda idrotten som redan i dagsläget är grön i måluppfyllelsen för jämställdhet och jämlikhet, så det verkar vara något med basket som går att utveckla vidare i Eskilstuna.

Idrott utanför föreningslivet går att utveckla och förstå mer om, både utifrån tidigare erfarenheter och utifrån vilka förutsättningar som ges. I Eskilstuna finns totalt ca 85 fotbollsplaner, men hur många av dem som är öppna för barn och ungas spontana och icke-organiserade fotbollsspelande, är oklart. En mycket relevant fråga för alla de barn och unga som vill spela fotboll, men som av någon anledning inte deltar i föreningsfotbollen är vilka förutsättningar som ges? Har de som inte kan delta idag för

att det kräver medlemskap i en förening, motsvarande och likvärdiga möjligheter att spela fotboll i Eskilstuna? Det finns mycket som tyder på att det inte är så. För att ändra på det så behöver tillgängligheten till föreningarna bli större, eller så behöver alternativen bli fler. Det är också det som de fotbollsintresserade flickorna och pojkarna berättar om i intervjuerna med Feriepraktikanterna. De vill att fler planer är tillgängliga, att det ska gå och spela både matcher och turneringar utan kravet på att vara med i en förening, de vill att det ska vara ordnat men utan avgift, öppet för alla. Och, de vill kunna låna fotbollar.

Hur kommunen subventionerar och hyr ut lokaler för idrottsaktiviteter utgör ett exempel på hur kommunal styrning påverkar barn och ungas olika förutsättningar att delta i olika aktiviteter. I riktlinjer[59] anges att det sker enligt följande tre kategorier:

1. Stödberättigade föreningar med barn- och ungdomsverksamhet samt personer med funktionsnedsättning, pensionärsföreningar samt skolor och kommunal verksamhet.
2. Vuxenverksamhet i stödberättigad förening.
3. Övriga föreningar, allmänhet och företag.

Den styrningen ger kommunal verksamhet företräde framför allmänheten. Men hur och var dras gränsen för öppen verksamhet? Om unga till exempel vill åka skridskor, men inte delta i föreningsidrottens träningstillfällen, så är de hänvisade till allmänhetens åkning. Allmänheten utgör en lägre prioritet än föreningsdriven verksamhet vilket påverkar vilka tider som kan bli allmänhetens. Men kommunal verksamhet är också kategori ett och därför kan det behövas att öppen kommunal verksamhet skapas på fler platser, med fler möjligheter för fler barn och unga att delta, där och då. Att möjliggöra fler alternativ för spontanidrott, i mer eller mindre strukturerad och organiserad form med stöd från trygga vuxna, skulle öka utbudet av faktiska aktiviteter för de barn och unga som idag inte deltar.

Att verksamheter snarare är aktiviteter, som egentligen är att göra saker där och då utifrån det som önskas, är en glidande skala. Den behöver bättre förstås utifrån fler perspektiv än de som handlar om verksamhetens mått på regelbundenhet, organisering och långsiktiga mål. Verksamheters önskan att skapa förutsägbarhet och instrumentella aktiviteter på tid och plats, behöver sättas i relation till ungas behov av att där och då få delta i det som passar. Och kanske inte behöva redovisa för varför de inte kan delta på andra tider eller platser.

Slutsats - öppen verksamhet som självändamål

Det står klart, öppen verksamhet har ett självändamål för unga i Eskilstuna och för flickor i synnerhet. Det står också klart att öppen verksamhet behöver förstås utifrån den som deltar, och inte utifrån verksamhetens behov av inkörsportar till den strukturerade verksamheten.

Det finns orättvisor och ojämlikhet i att hälften av de unga i Eskilstuna idag inte deltar i de instrumentella aktiviteter som föreningsidrotten och kulturskolan erbjuder. Och den ojämlikheten kan så klart bättre tas om hand och åtgärdas. Vi vet vilka unga det är

[59] Eskilstuna kommun - *Riktlinjer för Eskilstuna kommunkoncerns stöd till föreningslivet (KSKF/2021:327)*

som konsekvent är underrepresenterade i dessa aktiviteter, det är unga med utländsk bakgrund och unga från lägre socioekonomiska grupper. Bland flickorna med lägst socioekonomisk bakgrund är det mindre än 20% som är med i en förening, och 70% nyttjar överhuvudtaget inte de fritidsaktiviteter som får det största offentliga ekonomiska stödet.[60]

Det här är inget nytt. Inte heller frågan om jämlikhet eller jämställdhet är ny. Men, det gör det inte mindre relevant att fråga sig – kan vi stå ut med att det är så här?

Vi vet också att inom de verksamheter som är öppna och avgiftsfria finns en del av de unga som inte deltar i föreningsliv och kulturskola. Kulturskolan har en öppen verksamhet, och den når andra unga, den når fler unga där de bor och unga som kan delta utan avgift. Och det är just den öppna verksamheten som verkar vara en viktig och kanske den främsta faktorn för att nå en ökad jämlikhet och jämställdhet inom kultur- och fritidsaktiviteterna i Eskilstuna. Den öppna verksamheten verkar möta vissa ungas behov av aktivitet på andra sätt och de utmanar oss dessutom i både synen på aktivitet och synliggör att det verkar vara verksamheten som har störst behov av mer instrumentella aktiviteter.

MUCF har gett forskarna Ingvar Nilsson och Eva Nilsson Lundmark i uppdrag att utifrån ett socialt investeringsperspektiv beskriva behovet av förebyggande och främjande arbete inom fritidssektorn. I rapporten ”Utanförskap och unga” skriver forskarna som en utgångspunkt: *”För föreningsaktiva unga är arenan given. Men för andra krävs olika former av öppna fritids- och kulturaktiviteter.”*[61]

De föreningsaktiva unga har alltså en god plattform för sin fritid, och det finns också goda förutsättningar för föreningsdriven idrott och kultur i Eskilstuna för de som deltar. Men, de som inte är föreningsaktiva verkar vilja men kanske inte kunna vara det. Därför blir det där andra, det öppna och ostrukturerade en mycket viktig prioritering om kommunen ska nå fler unga med fler och för dem mer meningsfulla fritidsaktiviteter.

Det som återkommer frekvent i alla de över 600 intervjuer som unga gjort med andra unga inom feriepraktiken, är att unga vill ha mer av öppen verksamhet som är öppen för alla och som är utan avgift. De vill att fotboll och basket blir mer, öppet och inte begränsas till föreningar. De vill att dans ges riktiga möjligheter, så att alla som vill kan lära sig och skapa olika former av dans. De är tydliga med vad de vill, och vi behöver lyssna. Och vi behöver rikta satsningar så att resurserna når fler grupper, med mer av det som de längtar efter och har möjlighet att delta i.

Unga HBTQI-personer upplever generellt en större otrygghet och har därför särskilt stort behov av trygga rum, så som alla mötesplatser behöver vara om de ska vara likvärdiga för alla.

---

[60] Blomdahl och Elofsson - *Ung livsstil i Eskilstuna - En studie i högstadiet om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser 2019/2020.*

[61] MUCF - *Utanförskap och unga, En socioekonomisk analys av värdet av främjande öppen fritidsverksamhet för unga* (2022).

Kunskapen om förutsättningarna för barn och unga med funktionvariationer att delta i kultur- och fritidsaktiviteter är mer knapp. Vi vet enligt den kartläggning som gjordes 2019, att KFF behöver tillgängliggöra kultur- och fritidsaktiviteter för alla. Ett förslag som den arbetsgruppen kommer med är att flytta en del av aktiviteterna till platser där målgrupper finns och tillbringar mycket tid. Detta är ett förslag som också gäller alla unga, det flyttar fokus från hur de unga ska vilja komma till och kunna delta i aktiviteter, till att aktiviteter behöver förläggas där unga visar att de är och vill vara. Arbetsgruppen visar också att arbetet med att skapa bättre tillgänglighet i kulturarenor, idrottsarenor och kommunala lokaler behöver intensifieras.[62]

Avslutande reflektion - Ett misslyckande eller en bra början?

I arbetet med kartläggningen och analysen framgår det att det är mer komplext än en kan tro, att jämföra olika aktiviteter som barn och unga deltar i. Det visar sig att resurser kan vara svårt att jämföra mellan varandra och frågan är till vilket syfte. Resurser och förutsättningar är avgörande aspekter av både jämlikhet och jämställdhet. Och jämställdhetsplanens skrivning: ”r*esurserna ska fördelas likvärdigt mellan flickor och pojkar, kvinnor och män*” är så klart helt central i en utredning om hur KFNs resurser fördelas mellan olika kultur- och fritidsaktiviteter för grupper av barn och unga i Eskilstuna.

Den här rapporten handlar inte lika mycket om resurser som den skulle göra. Det är en brist. Den handlar i stället mer om olika kultur- och fritidsaktiviteter och om olika grupper av barn och unga. Den handlar nästan ingenting om rena pengar, budgetar eller ekonomiska satsningar. Den handlar i stället om vilka unga som deltar i vilka satsningar och tar del av resurserna, och vilka unga som inte deltar och därmed inte heller nyttjar resurserna. Utredningen har inte under utredningstiden förmått söka svar på hur resurser fördelas på ett sätt som går att presentera med tillräcklig noggrannhet. Men, det finns goda förutsättningar för att fortsätta det arbetet, med den här utredningen som grund.

För så klart vet vi en mycket om kostnaderna för olika aktiviteter som erbjuds barn och unga, men frågan är hur vi presenterar dem på ett sätt som hjälper oss att förstå hur de spelar roll i frågan om vilka ojämlikheter vi stångas med, och om vi kan stå ut med dem, eller inte?

Det finns en tidsaspekt som gör att utredningen ska presenteras till den efter valet avgående nämnden, som gav utredningsuppdraget. Tidsaspekten gör att utredningen behöver, åtminstone för en stund stängas och presenteras. Men, för att omedelbart öppnas igen och fortsätta arbetet med att klargöra hur resurser fördelas mellan olika kultur- och fritidsaktiviteter för grupper av barn och unga i Eskilstuna. Det är fortsatt en central och prioriterad fråga för att öka måluppfyllelsen för jämlik och jämställd tillgång till kultur- och fritidsaktiviteter i Eskilstuna.

---

[62] Eskilstuna kommun - *Slutrapport för Berikande kultur och fritid som friskfaktor uppdrag till KFF, VOF, BUF* (2019)

För vi vet att arenor, hallar och planer för föreningsdriven idrott kostar pengar, mer pengar än de fritidsgårdar och mötesplatser som vi erbjuder unga. Vi vet också att olika idrotter får olika stora satsningar, delvis för att de kräver olika dyra anläggningar. Vi vet också att dessa olikheter speglas i vilka det är som deltar i de aktiviteter som genomförs där. Vi vet att vi saknar lokaler för den aktivitet som flest flickor vill börja med – dans.

Vi vet att stöden till olika aktiviteter är mångfasetterade. Det handlar dels om stora investeringar i arenor, hallar och lokaler. Men också om hyressubventioner till de föreningar som använder lokalerna. Det handlar om föreningsstöd, om olika former av kulturstöd, om lovstöd och ungdomspotten. Om allmänkulturens stöd till kulturaktiviteter.

Det är inte helt lätt att navigera i att utreda hur resurser tilldelas barn och ungas olika aktiviteter. Men det går så klart, och vi ska fortsätta göra det. Och presentera det för nämnden under 2023.

Bilaga – Tabell idrott, jämställdhet och jämlikhet.

Idrott	Jämställd enligt utvärderingen Ung Livsstil?[63]	Jämställd enligt deltagartillfällen i Eskilstuna?[64]	Jämlik enligt utvärderingen Ung Livsstil?[65]
Fotboll	Nej 32% av de barn och unga som är med i en fotbollsklubb är flickor.	Nej 21% av deltagartillfällena inom fotbollen i Eskilstuna. genomförs av flickor.	Ja för pojkar. Pojkar med utländsk bakgrund deltar i ungefär samma utsträckning som svenskfödda pojkar. Det finns inga skillnader när det gäller pojkar från olika socioekonomiska grupper. Nej för flickor. Flickor med utländsk bakgrund deltar i klart mindre utsträckning än flickor som är födda i Sverige. Flickor i lägre socioekonomiska grupper deltar i mycket mindre utsträckning än flickor i högre socioekonomiska grupper.
Friidrott	Ja 55% av de barn och unga som är med i en friidrottsklubb är flickor.	Ja 48% av deltagartillfällena inom friidrotten i Eskilstuna. genomförs av	Nej Svenskfödda pojkar och flickor är överrepresenterade precis som pojkar

[63] www.unglivsstil.org - Utvärderingar – Ung livsstil (2022-11-16)
[64] Deltagarstatistik från Eskilstuna kommun. (2019)
[65] www.unglivsstil.org - Utvärderingar – Ung livsstil (2022-11-16)

		flickor.	och flickor från högre socioekonomiska grupper. *Kommentar från RF-SISU Sörmland: "Tack vare Eskilstuna friidrotts-verksamhet med många barn med utländsk bakgrund så har vi anledning att tro att friidrotten i Eskilstuna kan vara mer jämlik än genomsnittet i landet."*
Handboll	Ja 53% av de barn och unga som är med i en handbollsklubb är flickor.	Ja 59% av deltagartillfällena inom handbollen i Eskilstuna. genomförs av flickor.	Nej Pojkar och flickor som är födda i Sverige är klart överrepresenterade bland dem som är med i en handbollsklubb, precis som pojkar och flickor i högre socioekonomiska grupperna. (inte ens en procent av första generationens invandrarflickor spelar handboll).
Innebandy	Nej 27% av de barn och unga som är med i en innebandyklubb är flickor.	Nej 19% av deltagartillfällena inom innebandyn i Eskilstuna. genomförs av flickor	Nej Pojkar och flickor med svensk bakgrund och i högre socioekonomiska grupper deltar i mycket högre utsträckning.

Gymnastik	Nej 90% av de barn och unga som är med i en gymnastikklubb är flickor.	Nej 74% av deltagartillfällena inom gymnastiken i Eskilstuna. genomförs av flickor.	Nej Flickor med svensk bakgrund deltar mycket än flickor med utländsk bakgrund. Flickor i högre socioekonomiska grupper är starkt överrepresenterade. Det finns för få pojkar inom gymnastiken för att veta om den är jämlik bland pojkar.
Simning	Ja 58% av de barn och unga som är med i en simklubb är flickor.	Ja 55% av deltagartillfällena inom simningen i Eskilstuna. genomförs av flickor	Ja för pojkar. Pojkar med utländsk bakgrund är med i en simklubb i ungefär samma utsträckning som pojkar med svensk bakgrund, precis som pojkar i olika socioekonomiska grupper. Nej för flickor. Flickor med svensk bakgrund och i de högre socioekonomiska grupperna deltar i något högre grad. *Kommentar från RF-SISU Sörmland: ”Inom simningen så är inte vår bild att pojkar med utländsk bakgrund är med i Eskilstuna simklubb i samma utsträckning*

			som pojkar med svensk bakgrund. Vi tror kanske inte heller att pojkar i olika socioekonomiska grupper är med i Eskilstuna simklubb i ungefär samma utsträckning."
Ishockey	Nej 8% av de barn och unga som är med i en ishockeyklubb är flickor.	Nej 6% av deltagartillfällena inom ishockeyn i Eskilstuna. genomförs av flickor	Nej Pojkar som är födda i Sverige är mycket starkt överrepresenterade bland dem som deltar, precis som pojkar i högre socioekonomiska grupper. Det finns för få flickor inom gymnastiken för att veta om den är jämlik.
Ridsport	Nej 96% av de barn och unga som är med i en ridklubb är flickor.	Nej 97% av deltagartillfällena inom ridsporten i Eskilstuna. genomförs av flickor.	Nej Flickor som är födda i Sverige och från de högre socioekonomiska grupperna är starkt överrepresenterade i ridklubbar. Det finns för få pojkar inom ridsporten för att veta om den är jämlik bland pojkar.
Basket	Ja 53% av de barn	Ja 41% av	Ja Pojkar med

	och unga som är med i en basketklubb är flickor.	deltagartillfällena inom basketen i Eskilstuna. genomförs av flickor	utländsk bakgrund deltar lika mycket eller mer jämfört med pojkar med svensk bakgrund. Pojkar i olika socioekonomiska grupper deltar i en basketklubb i ungefär lika stor utsträckning. Flickor med utländsk bakgrund deltar generellt mer än flickor med svensk bakgrund. Flickor i olika socioekonomiska grupper deltar i ungefär lika stor utsträckning.
Tennis	Nej 35% av de barn och unga som är med i en tennisklubb är flickor.	Nej 29% av deltagartillfällena inom tennisen i Eskilstuna. genomförs av flickor.	Nej Pojkar och flickor i de högre socioekonomiska grupperna och med svensk bakgrund deltar i mycket större utsträckning än pojkar och flickor i de lägre socioekonomiska grupperna.

Referenslista

Blomdahl och Elofsson - *Ung livsstil i Eskilstuna - En studie i högstadiet om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser 2019/2020* (ISBN 978-91-987308-0-7)

Blomdahl och Elofsson - *Vad vill ungdomarna att kommunen ska satsa på inom kulturverksamheter, idrotts och fritidsanläggningar? En kompletterande studie från ung livsstil i Eskilstuna 2019/2020* (ISBN 978-91-987308-2-1)

Blomdahl och Elofsson - *Vilket intresse finns det bland ungdomarna att delta i en idrottsförening eller att ägna sig åt andra former av fysisk aktivitet? En kompletterande studie från ung livsstil i Eskilstuna 2019/2020* (ISBN 978-91-987308-1-4)

Blomdahl m fl. *Ung livsstil Malmö. En studie om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser i åldersgruppen 10–19 år* (ISBN: 978-91-639-8139-5)

Blomdahl m fl. – *Är fotbollen jämlik och jämställd bland barn och ungdomar?* (2015)

Blomdahl m fl. – *Är ishockeyn jämlik och jämställd bland barn och ungdomar?* (2015)

Blomdahl m fl. – *Är ridsporten jämlik och jämställd bland barn och ungdomar?* (2015)

Centrum för idrottsforskning - *Idrotten och (o)jämlikheten – I medlemmarnas eller samhällets intresse?* (2019:2)

Centrum för idrottsforskning -*Resurser, representation och "riktig" idrott - Om jämställdhet inom idrotten* (2018)

Folkhälsomyndigheten - *Låg ekonomisk standard, barn [Internet]. Stockholm: Folkhälsomyndigheten; 2022 (citerad 2022-11-15) Hämtad från: https://www.folkhalsomyndigheten.se/fu-ekonomisk-utsatthet-barn*

Kulturrådet - *Barnrätt i praktiken* (2021)

MUCF - *Ungas rätt till en meningsfull fritid – tillgång, trygghet och hinder* (2020)

MUCF - *Utanförskap och unga, En socioekonomisk analys av värdet av främjande öppen fritidsverksamhet för unga* (2022)

Myndigheten för kulturanalys – *Barns och ungas kulturaktiviteter.* Kulturfakta 2017:5 (ISBN: 978-91-87046-44-5)

Rädda Barnen – *Barnfattigdom i Sverige - Årsrapport 2021.* ISBN: 91-7321-378-0

Referenser från Eskilstuna kommun:

Idrottande i Eskilstuna kommun (2021)

Idrottspolitiskt program, KFN/2022:36

Kulturpolitiskt program, KFN/2022:35

Kultur och fritidsnämndens verksamhetsplan 2022

Lika rättigheter och möjligheter för HBTQI-personer i Eskilstuna kommun. (2021)

Plan för jämställdhet 2018-2024

Policy för Eskilstuna kommunkoncerns stöd till föreningslivet (KSKF/2021:326)

Riktlinjer för Eskilstuna kommunkoncerns stöd till föreningslivet (KSKF/2021:327)

Riktlinjer för Eskilstuna kommuns stöd till studieförbunden (KFN/2021:64)

Slutrapport för Berikande kultur och fritid som friskfaktor uppdrag till KFF, VOF, BUF (2019)

Ungdomars fritidsvanor (2021)

Verksamhetsidé för Ung fritid och mötesplatser (KFN/2020:49)

Övriga referenser:

www.unglivsstil.org - Utvärderingar – Ung livsstil (2022-11-16)

Epost-kommunikation med RF-SISU Sörmland. Malin Gustafsson, Stabschef, RF-SISU Sörmland, 2022-11-08.

Samtal med chefer och medarbetare inom Kultur- och Fritidsförvaltningens olika verksamheter, under hösten 2022.